

**CALAUZIRI PENTRU CRESTEREA SI EDUCAREA  
ORTODOXA A COPIILOR**

**DE IRINEU - EPISCOP DE ECATERINBURG SI IRBITK**

## PROLOG

Fara nici o îndoiala, tineretul de astazi trece printr-o serioasa criza. Iar pentru acesta nu este el însusi responsabil. Cea mai mare parte de vina ne apartine noua, celor mari -- parinti, învatatori, clerici, îndrumatori duhovnicesti. Ne-am pierdut noi însine orientarea duhovniceasca si, cum era de asteptat, am pierdut si adevarata, "dupa Dumnezeu", educatie a copiilor nostri.

Rolul parintilor si al caminului familial este determinant pentru vârsta copilariei si a adolescentei. El trebuie sa fie prin excelenta un rol educational. Lucrarea pedagogica corecta si înțeleapta a parintilor asupra sufletelor copiilor, înca de la cea mai frageda vârsta, trebuie sa puna bazele unei vietii întru Hristos, a singurei cai viabile si adevarate, pe care nici o furtuna a vârstei tinere sau adulte nu o va mai putea clatina. Acest mare adevar este pus în evidenta în cartea de fata.

Scriitorul celor zece omilii pedagogice catre parinti, ce sunt cuprinse aici, este episcopul rus Irineu, pastorul eparhiei de Ecaterinburg si Irbitk, care a trait la sfarsitul secolului al XIX-lea.

Cuprinsul acestor minunate cuvântari este foarte bogat în observatii psihologice si pedagogice si constituie un ghid pretios pentru delicata lucrare educationala a parintilor. Scriitorul se dovedeste a fi un foarte bun cunoscator al problemelor de educatie, un fin psiholog si pedagog. Modul sau de expunere este simplu si popular, astfel încât poate fi urmarit de oricine. Si cu mare surpriza se poate constata ca, desi sunt scrise cu aproape o suta de ani în urma, aceste omilii nu si-au pierdut nicidecum actualitatea. Ele ramân permanent valabile, dat fiind ca sunt in-spirate si întemeiate pe învatatura si sfaturile Domnului. De altfel, problemele vârstei tinere au ramas aceleasi, indiferent de scurgerea timpului si de schimbarea epocilor istorice.

Cele zece omilii pedagogice fac parte din lucrarea "Invatatura lui Irineu, episcopul de Ecaterinburg", care a fost editata în anul 1901 în orasul cu acelasi nume. Din aceasta le-am tradus în grecesti si le-am editat cu mici modificari. La sfârșit, în adaugiri, am expus si un text foarte instructiv si placut, care le ofera parintilor câteva exemple despre ce nu trebuie sa faca, pentru a nu contribui ei însisi la distrugerea caracterului copiilor lor!

Gravurile care însoțesc textul provin din diverse reviste rusești editate în secolul trecut.

Întâlnim aici veșnică și unică învățătura pedagogică a Evangheliei, care rămâne peste veacuri net superioară sistemelor pedagogice omenesci aride și confuze.

Darum această prețioasă Samântă a pedagogiei creștine, care este cuprinsă în omiliile de față, tuturor părinților creștini și educatorilor, în dorința ca ea să rodească înșutit în cadrul fiecărei familii.

### **CÂND ÎNCEPE EDUCATIA?**

În vremurile de demult un părinte, care se distingea prin sfîntenia vieții și prin cunoașterea sufletului omenesc, i-a dat următoarea poruncă ucenicului său: "Să scoti din rădăcina acest copac"! Și i-a arătat un copacel tânăr, un curmal, care apucase înșă să prinda rădăcini foarte puternice și adânci.

Facând ascultare de duhovnicul său, ucenicul încerca să ducă la îndeplinire această poruncă, înșă, cu toate eforturile depuse, nu reuși să facă nimic. "Părinte", îi spuse, "ceea ce mi-ati cerut să fac de-pășeste cu mult puterile mele"! Atunci părintele îi arată un alt copacel, cu mult mai mic și mai firav, pe care ucenicul reuși să îl smulgă din pământ de la prima încercare, fără a depune prea mare efort. Vedem asadar, că nimic nu a reușit ucenicul față de copacul care apucase să prinda rădăcini puternice și, că fără nici o greutate, a smuls copacelul abia rasarit.

Facând o legătură între povestirea această și educația copiilor, am putea spune că, de multe ori, părinții rămân aproape neputincioși în a schimba comportamentul copiilor mai mari de vârstă, dacă nu au început să se ocupe de educația lor încă din frageda pruncie. Spune și un proverb: "Ceea ce înveți de mic, nu uiti până la bătrânețe"! Iar înțeleptul Sirah învătă: "Ai feciori? Invată-i pe ei și înconvoaie din pruncie grumazul lor" (Cartea înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah "Ecclesiasticul" 7,24).

Putini sunt acei părinți care ar putea fi laudați pentru acordarea unei educații corecte copiilor lor. Uneori se întâmplă chiar, că anumiți părinți, care sunt ei înșși foarte buni și evlavioși, să aiba copii cu un caracter rău, absolut diferit de al lor.

Una dintre cauzele de baza ale acestui fenomen, trebuie cautata în însasi educatia pe care acestia o ofera. Se întâmpla asadar, ca acestia sa nu se îngrijeasca îndeajuns de educatia religios-morala a copiilor lor, sau sa fie atât de orbiti, de o exagerata iubire parinteasca, încât sa nu vrea sa vada si sa recunoasca în acestia nimic rau sau condamabil. Refuza sa ia aminte, la observatiile bine intentionate ale celor din jur, nu iau în seama sfaturile lor si contesta cu putere adevarul celor constatate. Si abia când problemele copiilor lor devin insuportabile, încep sa se gândeasca la modul de îndreptare al fiicei sau al fiului lor. Abia atunci fac apel la educatie. De multe ori însa, se întâmpla sa fie deja prea târziu.

De aceea consider necesar sa va explic, de ce educatia copiilor trebuie începuta înca de la cea mai frageda vârsta.

Va este tuturor cunoscut, cât de repede se dezvoltă o samânta aflata sub pamânt. Factorii care contribuie la dezvoltarea ei încep imediat sa își facă simțita influenta. Caldura si umiditatea trezesc tânarul vâstar în pamânt, care începe încet-încet sa urce catre suprafata.

Acelasi lucru se întâmpla si cu copilul care, asemenea semintei, vine în aceasta lume si crește neîncetat. Este cunoscut faptul ca firea umana se dezvoltă cel mai repede, din toate punctele de vedere, mai ales la vârsta copilariei. Tot acum are nevoie si de cea mai mare îngrijire si atentie.

Dezvoltarea trupezasca are loc repede si continuu, în vreme ce si mai repede înainteaza cea sufleteasca. Copilul începe sa vorbeasca, sa înțeleaga primele lucruri, sa gândeasca, sa judece: Vointa sa se întareste si învata încet-încet sa actioneze de la sine. Mintea sa se îmbogătește cu înțelegerea obiectelor care îl înconjoara, în vreme ce, împreuna cu acestea, începe sa înțeleaga si câte ceva despre existenta lui Dumnezeu. Incepe sa își puna problema destinatiei sale în aceasta lume si învata sa faca diferenta între bine si rau. Inlauntrul sau se trezeste constiinta. Incepe sa constientizeze iubirea si antipatia, apar sentimentele de rusine si de onoare. Pentru ca toate aceste puteri, care îl ridica pe om catre asemanarea cu Dumnezeu, sa se dezvolte asa cum trebuie, parintii sunt datori sa urmareascacu mare atentie dezvoltarea morala a copilului lor. Educatia are o dubla menire: pe de o parte sa anuleze pornirile rele, iar pe de alta sa le sadeasca pe cele bune. De aceea este necesar, ca ea sa înceapa înca de la cea mai mica vârsta a copilariei.

Multi dintre parinti nu acorda însa importanta cuvenita acestei realitati. Nu considera necesara începerea educatiei chiar de la cea mai frageda vârstă. Unii dintre ei, mai ales cei tineri, privesc copilul lor ca pe o jucarie sau ca pe o papusa. Il hranesc, îl adorm, îl mângâie, se joaca cu el, îl cocolasesc, îl pazesc în fel si chip sa nu raceasca sau sa se îmbolnaveasca de altceva,etc. In rest îl lasa sa alerge, sa se joace, sa faca tot ce vrea, numai sa nu îi deranjeze cu plânsul si cu strigatele sale. Si pentru multa vreme nu își dau seama ca adoratul lor "îngeras", a devenit odata cu trecerea timpului din ce în ce mai încapatânat, mai plângacios, mai alintat, mai neascultator, mai pofticios, tot timpul nemultumit si rautacios. Abia in ultimul ceas li se deschid ochii. Atunci se hotarasc sa se intereseze, în sfârșit, si de educatia copilului lor alintat. Insa, iubiti parinti, acum este deja foarte târziu! Copacelul a crescut!

Alti parinti gresesc la rândul lor, însusindu-si anumite conceptii pedagogice gresite, care din pacate în zilele noastre sunt foarte raspândite. Aceste conceptii sunt foarte greu apoi de schimbat, deoarece ele sunt folosite si ca pretexte, pe de o parte pentru a justifica scaderile si obisnuitele rele ale copiilor, iar pe de alta pentru a acoperi neglijenta si indiferenta parintilor fata de corecta îndrumare ce ar fi trebuit acordata.

"Pai, sunt copii...", spun parintii sensibili, "putem sa dam o asa de mare importanta cusururilor lor... ?". Cu astfel de justificari sunt iertate de obicei obrazniciile copiilor.

Intr-adevar sunt copii. Insa ce fel de copii...? Ce vor ajunge mai târziu acesti copii...? Au ei dreptul, chiar daca sunt copii, sa savârseasca raul...? Este oare logic sa neglijeze cineva o greseala, pentru ca aceasta a fost savârșita de un copil...? Daca în casa noastra izbucneste un incendiu, oare spunem:

"O, ce foc frumos...!", sau chemam pe toata lumea în ajutor...? Putem asadar sa îi privim linistiti pe copiii nostri, când vedem ca înlauntrul lor începe sa arda din ce în ce mai tare focul patimilor, care ameninta atât cu o distrugere a trupului, temporală, cât si cu cea a sufletului, vesnica...?

"Cu timpul o sa înțeleaga", se multumesc sa spuna alti parinti. "Copilul o sa înceapa sa gândeasca mai mult, înțelegand si singur ce este bine si ce este rau".

Cât de distrugatoare este si aceasta înselare de sine! Logica este un cutit cu doua taisuri: ea poate fi îndreptata fie spre bine fie spre rau. Insa simpla cunoastere a binelui nu ajuta la nimic. Trebuie în plus, sa doresti binele si sa fi obisnuit sa îl savârsești. Catre o astfel de obisnuinta trebuie condus omul prin educatie, înca din primii ani ai copilariei, astfel încât mai târziu, cunoscând binele si cu ajutorul ratiunii, sa îl savârseasca, ajutat fiind si de

puterea vointei. Daca educatia nu începe de la vârsta copilariei, ratiunea devine apoi un dar foarte periculos. Multi oameni dotati cu o foarte mare inteligenta se gasesc prin închisori sau institutii corectionale. De ce au ajuns acolo? Exact pentru faptul ca "înțelegerea a venit cu timpul...!".

Sa nu credeti ca omul este prin firea sa bun si cinstit. Chiar daca este inteligent, daca nu primeste o educatie corespunzatoare, la vârsta potrivita, nu va evolua în chip pozitiv. Pentru ca, asa cum ne confirma si cuvântul lui Dumnezeu, din firea sa omul este înclinat spre a savârsi raul.

Justificând defectele copiilor si ale tinerilor si în acelasi timp atitudinea lor, multi dintre parintii neglijenti spun urmatoarele: "nu putem sa cerem si sa ne asteptam la o viata împodobita cu virtuti, înca de la vârsta copilariei ... !".

Insa de ce nu putem? Oare Domnul nostru Iisus Hristos, Care ne-a oferit exemplul vietii Sale, nu a fost la rândul Sau copil si tânar...? Ce ne spune Sfanta Evanghelie: "iar copilul crestea si se întarea cu duhul, umplându-Se de înțelepciune, si harul lui Dumnezeu era asupra lui". (Luca I, 40). Oare nu sunt de ajuns de multe marturiile cuprinse în vietile sfintilor, care ne arata ca acestia, înca de la cea mai frageda vârsta, își cultivau virtuti ca evlavia, asculta-rea, bunatatea...? Si daca Mântuitorul ne spune des-pre copii: "lasati copiii sa vina la Mine" (Matei 19, 14) si înca: "vai celui care va sminti pe unul dintre acestia mici care cred în Mine ... " (Matei 18,6) rezulta oare concluzia, ca le este imposibil copiilor sa faptuiasca virtutea...? Dimpotriva! Domnul spune toate acestea, ca sa scoata în evidenta ca virtutea poate fi lucrata de la vârsta frageda, lucrarea ei fiind în acelasi timp cu mult mai curata, mai nevinovata, mai autentica.

De aceea va spun: vai de acei parinti, care neglijeaza cultivarea sufletelor copiilor lor, cu obisnuite bune si cu înclinatia catre savârsirea binelui, înca de la vârsta mica a copilariei. Vor da socoteala în fata lui Dumnezeu.

Voi însa, parintilor, care cititi aceste rânduri, sa nu treceti cu vederea nici cea mai mica aparitie a raului în comportamentul si a celui mai mic dintre copii. Pentru ca si acesta are - la început inconstient, însa mai târziu constient- scaderile sale, ramasitele triste ale pacatului stramosesc.

Astfel, spre exemplu, daca pruncul își da seama si de obicei foarte repede se întâmpla aceasta -- ca prin plâns si strigate poate sa obtina foarte usor ceea ce își doreste, se va obisnui sa faca astfel mereu. Si cu cât mai des se repeta aceasta, cu atât mai îndaratnic si mai alintat devine. La fel se întâmpla si cu celelalte slabiciuni omenesti, care cu

trecerea timpului se dezvoltă din ce în ce mai mult. Radacinile lor s-au dezvoltat încă din primii ani ai copilăriei. .

Se istorisește despre împăratul roman Diocletian, care a fost unul dintre cei mai crunți prigonitori ai primilor creștini, că de când era mic, îi placea să chinuie și să ucidă diferite animale. Prin urmare, această înclinație spre a chinuie orice ființă vie, s-a cultivat în el încă din copilărie. De aceea, noi trebuie să avem grijă să punem bazele unei educații corecte. încă din copilărie.

Urmăriți tot timpul înclinațiile copilului vostru. Și orice tendință rea își face apariția, smulgeți-o din rădăcina cu ajutorul educației.

Asemanați-vă grădinarului, care în epoca potrivită a anului, tunde ramurile rebele și nefolositoare ale copacilor. Același lucru trebuie să îl faceți cu copiii voștri. Inima copilului poate fi comparată cu o grădină, iar părinții cu niște grădinari ai lui Dumnezeu, care sunt datori să curețe la vreme grădina -- adică inima copilului -- de buruienile păcatelor și de neghina obiceiurilor rele.

Dacă vor întârzia să facă aceasta, iar raul va prinde rădăcini adânci, dacă inima copilului va fi cuprinsă de deprinderi urâte, atunci nu vor mai putea face față luptei împotriva acestora. "Te plângi", scrie Sfântul Ioan Gura de Aur, "că fiul tău este neascultător? Cu ușurință ai fi putut, pe vremea când era încă mic, să îl fi îndreptat, să îl fi obișnuit cu ordinea, să îl fi învățat să fie conștiincios în îndatoririle sale, să vindeci boala sufletului său. Când pământul era încă bun pentru a fi cultivat, atunci trebuia să smulgi buruienile, mai înainte de a fi apucat să prindă rădăcini adânci. Neglijența ta este de vină, pentru că acum patimile fiului tău sunt foarte puternic statornicite în inima sa".

Educația însă nu constă numai în a combate pornirile rele ale copilului, ci și în a-l obișnui de mic să savârșească binele. Care sunt principalele virtuți pe care trebuie să le cultivăm în sufletele copiilor? Vom vedea mai amănunțit în capitolele ce urmează.

Sfânta Scriptură ne relatează motivul principal pentru care trebuie să îl obișnuim pe copil, de mic să savârșească binele. Înțeleptul Sirah scrie, că dacă un tânăr apucă pe un drum, nu se va abate de la acesta până la bătrânețe. Adică, dacă omul, de tânăr apucă pe drumul cel bun, dacă din copilărie a iubit binele, nu se va schimba până la moarte. Același lucru îl spune și proverbul popular: "din leagan până la mormânt același vei fi"

Va reamintesc deci, parintilor, cuvintele înțeleptului Sirah: "ai feciori? Invata-i pe ei, si înconvoaie din pruncie grumazul lor" (Sirah 7,24). Si de asemenea mai amintesc si proverbul poporului: "ceea ce înveti de mic, nu uiti pâna la batrânetel!"

## **BAZELE EDUCATIEI**

Am explicat deja, ca educatia crestina a copiilor trebuie sa fie începuta de la cea mai frageda vârsta, pentru ca primii cinci-sase ani ai copilariei sunt hotarâtori pentru tot restul vietii omului. Am aratat de asemenea, cam în ce consta, în general, începutul educatiei, si anume ca parintii sunt datori sa alunge din sufletul copilului orice tendinta spre rau si sa cultive aplecarea spre cele bune. In acest capitol, precum si în urmatoarele, vom urmari mai amanuntit, care sunt acele defecte care trebuiesc îndreptate si care sunt principiile binelui, spre care copilul trebuie îndrumat.

Dupa cum ne spune înțeleptul Solomon, "începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu" (Pilde 1,7). Bazati pe aceasta, trebuie sa spunem ca prima virtute pe care parintii trebuie sa o cultive în sufletele copiilor lor, cât mai devreme posibil, este frica de Dumnezeu, adica credinta si evlavie fata de Acesta.

Însa de ce --- veti întreba poate --- trebuie ca noi parintii, si în special mamele, sa îi învatam pe copii nostri despre credinta si despre evlavie, înca de la vârsta prunciei?

Raspunsul este urmatorul: pentru ca, daca de mic copilul este învatat sa fie evlavios si sa fie prezent în sânul vietii bisericesci, numai atunci vom putea spera ca si când va ajunge la maturitate, când ispitele îl vor înconjura din toate partile, iar patimile salbatice îl vor asedia, acesta va ramâne neînvingut si drept, pastrând acele principii cu care a fost crescut de mama sa. Acele sfaturi crestinesti simple, pe care mama trebuie sa le dea pruncului odata cu laptele matern, îl vor însoti pe tot parcursul vietii.

Si daca vreodata un astfel de copil, învingut de vreo patima sau debusolat de vreun exemplu rau, o ia pe drumul gresit, de cele mai multe ori, el se caieste mai usor si se întoarce mai repede, fata de acela care nu a cunoscut o educatie crestineasca în anii copilariei. Copilul care a primit o educatie crestina ortodoxa, chiar daca o apuca pe un drum gresit, simte la un moment dat, ca înlauntrul sau se trezeste amintirea puternica anilor



nevinovati si fericiti ai copilariei si se poate întoarce la adevar. Isi aduce aminte de acele rugaciuni simple, pe care le-a învătat de la mama sa -- chiar daca ea acum se odihnește poate în mormânt -- se gândește la sfaturile pe care aceasta i le dadea, pe când statea încă pe genunchii ei. Si cu toate ca traieste o viata pacatoasa, ca a uitat acele rugaciuni, se poate ca într-una din nopti, mergând sa se culce, sa își aduca aminte, fara sa vrea, cum mama sa îl învăta sa își faca semnul sfintei cruci înainte de a se culca, cum îl însemna chiar ea cu sfânta cruce si cum se ruga pentru el.

Amintirea dulce a anilor nevinovati ai copilariei i-a trezit pe multi din letargia pacatului si i-a adus din nou aproape de Dumnezeu.

Intelegeti acum ce mare binecuvântare este pentru copii sa aiba mame evlavioase! Acestea, de la cea mai frageda vârstă îi vor învăta despre credinta si despre evlavie. De la mama -- nu de la doica, învătoare sau profesoara -- trebuie sa învete copilul sa îl cunoasca pe Dumnezeu. In fata icoanei din casa trebuie sa învete copilul sa își faca rugaciunea de dimineata si nu abia la scoala, pentru ca mama sa este aceea care trebuie sa îl învete cum sa se roage. Asa s-a obisnuit din totdeauna în familiile cu adevarat ortodoxe.

"Indata ce copilul începe sa înțeleaga", scrie Sfântul Ioan Gura de Aur, "parintii îi învăta Simbolul de Credinta, cum sa se roage si sa psalmodieze, precum si rânduiala slujbelor sfinte". Acelasi ierarh da mamei urmatorul sfat: "sa îi învătati pe copiii vostri sa își faca semnul Sfintei Cruci. Iar câta vreme ei încă nu pot sa si-l faca singuri, sa îi însemnati voi cu mâna voastra". Iar unei mame care era vaduva si pe care o chema Lito, îi scria; "este foarte frumos pentru o mama crestina sa îl învete pe copilul ei cum sa pronunte dulcele nume al Lui Iisus, când încă glasul sau este foarte plapând iar limba sa abia poate sa pronunte".

Din toate cele amintite, se explica, cred, de ce parintii, si în special mamele, care au cea mai mare parte de responsabilitate, pentru educatia copiilor lor în primii ani de viata, trebuie, ca de la cea mai frageda vârstă, sa cultive în sufletele lor sentimentul religios -- sau mai bine spus, modul de viata ortodox -- din care sa rodeasca mai târziu fructele credintei si ale evlaviei.

Vreti sa aflati cum este posibil sa se împlineasca aceasta? Cum sa le inspiram copiilor nostri trairea credintei crestine ortodoxe?

Aceasta se poate realiza, daca vom începe sa îi învătam pe acestia, încă de mici, adevarurile de baza ale sfintei noastre credinte.

Nu va speriați! Este foarte simplu și fiecare dintre mame poate să o facă.

Cu cuvinte simple, izvorâte din inimă, trebuie să le vorbească pruncilor ei, cât se poate de des, despre bunul și milostivul Părinte ceresc, Care îi iubeste mult pe toți copiii și le trimite bunătățile Sale.

Mai târziu, din timp în timp, le poate povesti despre viața primilor oameni în paradis. Despre cum trăiau ei acolo fericiți, atâta vreme cât au ascultat de Dumnezeu. Să le spună că în ceruri va fi întotdeauna mai bine, pentru aceia -care ascultă de Domnul și de părinții lor.

Să le istorisească de asemenea cum au păcătuit Adam și Eva, cum au fost alungați din rai și au făcut ca nefericirea lor să fie moștenită apoi de toți ceilalți oameni. De aceea, a fost nevoie să vină pe pământ Mântuitorul, ca să poată din nou oamenii să moștenească împărăția cerurilor.

Să le povestească despre nașterea Domnului, despre pastorii cei smeriți, despre cei trei magi care l-au închinat și despre Irod cel rău, care a ucis pruncul din Ierusalim. Să le descrie copilăria pruncului Iisus, închinarea Sa la templu la vârsta de doisprezece ani și viața Sa în Nazaret. Să le povestească patimile și răstignirea Sa, explicându-le că toate acestea Le-a suferit pentru că oamenii deveniseră foarte răi. Fiecare copil va înțelege îndată că el nu trebuie să fie rău.

Să continue apoi mama, să vorbească despre Învierea și Înălțarea la cer a Domnului! Va vedea că încet-încet, copilul va începe să îi ceară să povestească în fiecare zi tot mai multe.

Va putea așadar să istorisească și despre Maica Domnului, despre aducerea ei la templu la vârsta de trei ani, despre viața ei acolo. Să îi spună încă despre iubirea ei față de toți oamenii și despre împlinirea cererilor aceluia care se roagă către Dânsa.

Îi va vorbi și despre sfinții îngeri, mai ales despre îngerul sau pazitor, care se îngrijeste de dânsul!

Mama poate de asemenea, să se folosească și de prilejul anumitor sărbători, ca să îi povătuiască pe copiii ei pe calea adevărilor de credință. Le va arăta sfintele icoane, care nu trebuie să lipsească din nici o casă ortodoxă, explicându-le cine este reprezentat în fiecare. Le va da și copiilor să poarte la gât câte o cruciulită și le va explica cine este răstignit pe aceasta. Îl va duce pe prunc în fiecare zi în fața iconostasului din casă, își va face sfânta cruce și îl va însemna apoi și pe acesta cu mănuta lui învățându-l cum să se roage.

De asemenea, nu va uita sa îl ia pe copilul ei în fiecare Duminica la biserica si sa îl împartaseasca cu Sfintele Taine.

Urmând toate aceste sfaturi, mama cea buna îl va învăta pe prunc, mai înainte ca acesta sa mearga la scoala, adevarurile de baza ale credintei, pe care orice copil are posibilitatea sa le înțeleaga. Copiii în general, au o mai mare receptivitate catre cele sfinte decât cei mari. Este deajuns ca ei sa creasca îndrumati de o mama evlavioasa.

Cât de usor este, de exemplu, sa se faca legatura între pomul de craciun si istoria nasterii lui Hristos. Sau cât de usor este ca de Pasti, sa le explicam copiilor ca Mântuitorul a patimit si a fost rastignit pentru pacatele oamenilor. Copilul va înțelege, ca pentru aceasta nu trebuie sa pacatuim. Ii vom spune, de asemenea, despre Inviere si despre faptul ca desi suntem muritori, daca vom fi buni, Mântuitorul ne va învia si pe noi, asa cum a facut cu dreptul Lazar.

Cât de usor este sa îi inspiram - copilului nostru dragostea si evlavia pentru sfintele slujbe ale Bisericii! Ajunge doar sa îl facem sa înțeleaga ca în biserica se simte si mai mult prezenta lui Dumnezeu, care îi iubeste atât de mult pe copii si îi cheama lângă Dânsul. Prin urmare, în biserica trebuie sa stam linistiti, sa facem cu atentie semnul sfintei cruci si sa ne rugam cu evlavie.

Da, iubiti parinti! Daca inima voastra este inundata de credinta si de dragoste fata de Dumnezeu, veti gasi tot felul de mijloace, spre a le transmite aceste sentimente si copiilor vostri. Cât de mare nedreptate le facem acelor copii, pe care îi privim de bogatia credintei, de tezaurul Ortodoxiei.

Este foarte adevarat ceea ce s-a spus, si anume ca "sufletul omului -- si deci si al copilului --este din fire crestin". De aceea si Dumnezeu asteapta ca pruncii sa aiba un comportament evlavios. Bine spune si Psalmistul: "din gura pruncilor si a celor ce sug ai savârsit lauda" (Psalmi 8,3).

Pentru a prinde deci radacini, modul de viata crestin ortodox în sufletele copiilor, parintii sunt obligati sa îi învete de mici sa intre în legatura cu Dumnezeu, sa se roage. Oricât de mic este copilul, el poate încet-încet, sa învete sa se roage. Din momentul în care stie sa ceara parintilor sai ceva care își doreste, va putea sa învete sa ceara si de la Parintele ceresc cele cuvenite.

Invatati-l deci pe copilul vostru sa se roage. Daca va învăta de mic sa se roage, cu timpul rugaciunea îi va deveni încet-încet obisnuinta si apoi chiar o necesitate! Sa faceti în fiecare zi dimineata si seara rugaciunile cuvenite, precum si înainte si dupa fiecare masa.

Sa nu se apropie de masa, precum se apropie animalele cele necuvântatoare de iesle. Trebuie sa învete ca oricine doreste sa se bucure de darurile lui Dumnezeu, trebuie mai întâi sa le ceara, iar dupa ce le-a primit sa multumeasca pentru acestea. Rugaciunile "Tatal nostru", "Cuvine-se cu adevarat" si altele ca acestea, trebuie sa le stie fiecare copil.

Este un fenomen foarte trist în vremurile noastre, si anume ca rugaciunea comuna în familie, la masa, s-a pierdut aproape peste tot. Aceasta este cauza pentru care vedem atâtea familii nefericite si atâtea ratari, în ceea ce priveste educatia. Pentru ca oamenii, familiile, au încetat sa se mai roage. Cuvintele Domnului sunt vesnic actuale: "cereti si vi se va da!" (Matei 7,7).

Poate ca multi vor raspunde: "pai, copilul nu înțelege rugaciunile". Desigur ca la, - început- nu va înțelege prea mult din cele cuprinse în rugaciuni, dar el intra astfel într-o atmosfera de evlavie, chiar daca este foarte mic. Acesta este de fapt lucrul de care are nevoie. Cu toate ca nu își poate închipui în sine prea clar, chipul lui Dumnezeu, el simte prezenta Lui. Simte ca exista o Fiinta superioara, care ne iubeste si pe care noi trebuie sa o iubim. Când copilul spune cuvintele rugaciunii, se gândeste la Dumnezeu, îi daruieste Acestuia sentimentele sale. Si o astfel de rugaciune, care se înalta din inima nevinovata a unui copil, este cu mult mai placuta în fata lui Dumnezeu decât rugaciunea unui înțelept, care înțelege exact fiecare cuvânt, dar care se roaga de obicei numai cu ratiunea rece, fara caldura inimii. Cât de mult îi place lui Dumnezeu rugaciunea copiilor, o spune repet, psalmistul când scrie: "din gura pruncilor si a celor ce sug ai savârsit lauda" (Psalmi 8,3).

Ca sa fie împlinita însa o corecta educatie religioasa a copiilor, trebuie mai întâi de toate ca parintii însisi sa fie evlaviosi si cu frica de Dumnezeu. Trebuie ca ei însisi sa iubeasca rugaciunea.

Daca mama nu este credincioasa si evlavioasa, daca nu gaseste - pentru ca nu cere bucurie - si mângâiere în rugaciune, atunci ea nu poate împlini cum trebuie educarea copiilor ei. Numai atunci când mama are o viata duhovniceasca neîntrerupta, când copilul o vede ca se roaga ea însasi des si cu caldura, își va însusi si el aceleasi principii de viata.

Ati înțeles acum, iubiti partnti, si în special voi mamele, de ce trebuie sa îi învatati pe copiii vostri credinta si trairia ortodoxa înca de la vârsta prunciei? Si de ce trebuie sa îi învatati sa se roage, mai înainte chiar de a merge la scoala?

Catre voi ma adresez deci: Cea mai buna mostenire pe care o puteti lasa copiilor vostri este educatia crestin ortodoxa. Sa îi învatati, asa cum v-am expus pe scurt, adevarurile de baza ale credintei noastre. Sa îi învatati sa fie evlaviosi si sa se roage, din

frageda pruncie, atât cu cuvântul vostru, cât mai ales prin exemplul vostru. Degeaba se vor chinui mai târziu preotii sau profesorii de religie să îi învețe toate acestea, dacă nu veți pune voi bazele acestei educații încă de acasă.

Povătuți-i pe copiii vostri să trăiască creștinește și cu frica de Dumnezeu. Numai așa puteți spera, că mai târziu să fiți mândri de ei și nu să ajungeți să plângeți pentru dânsii. Dacă copiii vostri trăiesc cu frica lui Dumnezeu, vor fi și ascultători și recunoscători față de voi mai târziu. Dacă îi veți învăța să îl iubească pe Dumnezeu, atunci cu siguranță că va vor iubi în mod sincer și pe voi.

## **DEPRINDEREA ASCULTĂRII**

Sunt doar câteva texte în Sfânta Evanghelie, care se referă la anii copilăriei Domnului. Ele sunt însă foarte graitoare și cu un bogat conținut pedagogic. Astfel, despre copilul Iisus de doisprezece ani, sfântul evanghelist Luca scrie: "și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus" (Luca 2,51).

Ceea ce accentuează aici sfântul evanghelist Luca este faptul că Iisus, copil fiind, era ascultător și supus față de părinții săi pământești. Aceeași ascultare o avea însă și față de Tatăl cel ceresc. Aceasta se vede din cuvintele Sfântului apostol Pavel, care scrie despre Iisus, ajuns acum la vârsta maturității, următoarele: "...ascultător Facându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce." (Filipeni 2,8). Mai mult, Sfântul apostol ne arată că de această ascultare a depins mântuirea lumii: "caci precum prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoși cei mulți, tot așa prin ascultarea unuia se vor face drepti cei mulți." (Romani 6,19).

Nu este nevoie să vorbim despre imensa importanță a ascultării în viața oamenilor, în general. Cât de importantă este ea, în special în educația copiilor, o știe fiecare părinte. Putem chiar să spunem că acela care a rezolvat problema ascultării cu copiii săi, a rezolvat și problema educației.

Nu voi vorbi deci, despre importanța ascultării. Voi arăta doar părinților, cel mai simplu și mai sigur mod de educație, astfel încât copiii lor, să devină foarte curând ascultători. Aceasta, cred, că îi interesează cel mai mult.

Mai întâi de toate, trebuie sa accentuam faptul ca ascultarea este ca o planta foarte sensibila, care nu se poate dezvolta si rodi oriunde. Rasare numai acolo, unde pamântul îi este prielnic. Cu tristete constatam asadar, ca în multe familii nimic nu reuseste sa ajute la însusirea virtutii ascultarii de catre copii. Acestea sunt familiile în care domina asa zisul duh al libertatii. care consta de fapt în contestarea si nepasarea fata de orice regula, atunci când vor sa-si apere propriile interese.

Daca parintii sunt contaminati cu un astfel de duh este imposibil sa se mai foloseasca orice forna de educare a ascultarii.

Oricine vrea sa aiba copii ascultatori, trebuie el însusi sa respecte orice forma de autoritate recunoscuta, fiecare principiu si lege. Astfel de autoritati sunt Dumnezeu, Biserica si statul. Iar legile care trebuiesc respectate sunt asadar, cele ale lui Dumnezeu, ale Bisericii si ale statului. Respectam noi însine însa, primii aceste legi?

În anumite familii, Dumnezeu este ultima persoana careia I se acorda vreo importanta. Despre El se discuta numai ocazional, spre exemplu dupa citirea vreunei carti în care se promoveaza necredinta sau negarea unuia dintre adevarurile de credinta ale crestinismului. In multe astfel de carti, credinta în Dumnezeu cel personal si viu este considerata un fel de poveste, potrivita numai pentru femeile batrâne.

Multi nici nu simt nevoia de a intra în legatura cu Dumnezeu, în timp ce acela care o face, este adeseori batjocorit.

Toate acestea sunt observate si auzite de copil. Ce concluzie va trage deci? Cu usurinta ne-am putea da seama: "daca tatal meu nu îl cinsteste pe Dumnezeu si nu asculta de Acesta, înseamna ca si eu pot sa nu îl cinstesc si sa nu ascult de tatal meu. Daca Dumnezeu si poruncile Sale sunt povesti, atunci porunca a cincea: Cinsteste pe tatal si pe mama ta... ,este si aceasta un mit fara importanta. Prin urmare parintii nu reprezinta nimic important pentru mine. Si nu am nici o obligatie fata de ei". Trebuie sa recunoastem, ca în acest fel, logica este de partea copiilor!

Astfel, daca ne gândim ca pentru multi parinti Biserica nu înseamna nimic, cu usurinta vom înțelege ca în astfel de familii, nici nu poate fi vorba de educarea ascultarii.

"Ce ma intereseaza pe mine ce spune preotul? Ce nevoie am eu de sfaturile sale? Pot eu sa cred ceea ce spune?". Astfel de cuvinte - sau poate chiar mai rele - aud adesea copiii în casele lor, în vreme ce la biserica li se spune ca trebuie sa asculte de parinti, de preot si de profesorii lor. Si în vreme ce acasa se submineaza cu o abundenta ironie persoana si lucrarea preotului, copilul aude de la acesta:

"cinsteste pe tatal tau si pe mama ta... ". Atunci copilul ajunge sa traga o concluzie definitiva: "de vreme ce tatal meu nu recunoaste nici una dintre poruncile lui Dumnezeu, despre care vorbeste preotul, atunci nu exista nici un motiv sa îl ascult pe preot, atunci când învata porunca a cincea". Logica este din nou de partea copilului!

Acelasi lucru se întâmpla si atunci când este vorba despre autoritatea statului: "de ce sa ascult eu de legile statului? Eu sunt propriul meu stapân si fac ce vreau!. Astfel de afirmatii gratuite face tatal, lipsit de discernamânt si fara sa ia seama cine îl asculta.

Desigur ca aceste cuvinte, îndreptate împotriva autoritatii statului, nu au prea mare valoare. Deoarece statul dispune de mijloacele de constrângere necesare, în vederea respectarii legilor sale. Nu acelasi lucru se întâmpla, atunci când este vorba de Dumnezeu si de Biserica.

Prin urmare, în astfel de conditii, nu exista un teren propice pentru educarea copiilor în spiritul ascultarii fata de parinti. Acolo unde nu este recunoscuta si respectata puterea dumnezeiasca, acolo unde legile statului sunt respectate din frica, acolo deci, nu poate rodi educarea ascultarii. Oricine ignora autoritatea lui Dumnezeu, a Bisericii si orice alta forma de autoritate, nu va reusi sa impuna copiilor sai, sa respecte autoritatea sa parinteasca. De aceea, daca vreti sa fiti ascultati de copiii vostri, respectati mai întâi voi autoritatile recunoscute în mod curent si legile acestora. Astfel vor învata si copiii vostri sa asculte de voi!

Sa presupunem însa, ca exista acele conditii, necesare cultivarii acestei virtuti în sufletele copiilor. Cum vom reusi sa facem aceasta?

Ascultarea consta în a supune vointa noastra vointei altcuiva. Insa pentru a supune vointa mea, vointei unei alte persoane, trebuie sa nutresc fata de aceasta un adânc respect. In plus, trebuie sa o iubesc, pentru a o putea urma.

Cea mai tare putere a sufletului este vointa! Aceasta domneste asupra tuturor celorlalte puteri sufletesti ale omului. Lucrul pe care îl vrem, la acela ne si gândim, despre acela vorbim, si pe acela îl savârsim. Dumnezeu ne-a înzestrat cu aceasta putere sufleteasca, pentru a ne dori sa savârsim numai binele, si în acelasi timp, pentru a opune rezistenta si a urî raul. Insa vointa noastra a fost slabita din cauza pacatului si tinde mai mult catre savârsirea raului. Cu toate ca recunoastem binele, nu avem puterea nici de a ni-l dori, în mod constant, nici de a-l savârsi: "caci nu fac bine pe care îl voiesc, ci raul pe care nu-l voiesc, pe acela îl savârsesc." (Romani 7, 1 9).

Slabirea vointei îndreptate către savârșirea binelui este un rezultat al pacatului stramosesc. La fel cum am văzut și în cazul alintării și al îndaratniciei, care trebuiesc din pruncie dezradacinate.

Vita de vie da multe roade dulci, însă nu atunci când este lăsată să se dezvolte în voia ei, ci atunci când este tăiată și legată de araci. Același rezultat îl oferă și disciplina. Iar stăpânirea alintării și a încăpățânării copilărești oferă roadele ascultării.

Însă ca să vă bucurați de aceste roade, țineți minte regulile pe care trebuie să le urmați.

Nu le permiteți îndaratniciri și alintări copiilor vostri, fie ei cât de mici. Aceasta nu înseamnă desigur, că trebuie să limitați la maxim libertatea lor de voință. Copilul poate să ceară ceva bun și folositor, ceva de care are într-adevăr nevoie, ceva pe care îl merita. Atunci voi trebuie cu toată bunăvoința să le îndepliniți cererea.

Dacă, spre exemplu, la ora potrivită copilul cere de mâncare, deoarece îi este foame, nu trebuie să îi refuzați acest lucru. Dacă ați face-o, v-ați dovedi răi și neîndurători.

Dacă, la fel, copilul cere ceva care îi este necesar la școală, trebuie să îi satisfaceți această cerere, deoarece altfel există riscul ca el să apeleze la alte mijloace nedorite.

Este însă complet diferit cazul în care copilul cere ceva care nu îi este permis. Aceasta trebuie să i-o refuzați cu tărie, făcând abstracție de lacrimile sale.

Niciodată să nu cedati capriciilor copilărești. Cine se arată o dată îngăduitor, va deveni pentru totdeauna rob al mofturilor copilului său.

În străduința de a forma caracterul copiilor lor, părinții trebuie să conlucreze armonios. Să nu dărâme unul, ceea ce construiește celălalt. Niciodată un copil nu devine mai alintat, ca în cazul în care vede că unul dintre părinți îi îngăduie ceea ce celălalt îi interzice.

Vine, de exemplu, tânguindu-se la mama sa, și se plânge că tatăl nu i-a dat un lucru, pe care l-a cerut. Mama nu trebuie să își exprime sprijinul și mila față de copil și cu atât mai mult, nu trebuie să își arate nemulțumirea față de gestul tatălui, chipurile pentru că acela nu a făcut voia vâstarului.

Același lucru trebuie să îl facă și frații mai mari, rudele și toți cei care locuiesc în casa respectivă, mai ales bunicii. Este cunoscut faptul că cei în vârstă caută mereu un sprijin și un lucru caruia să se dedice. Dat fiind că părinții sunt mai mult plecați și ocupați, își îndreaptă atenția către nepoți. Și cum? Satisfăcându-le toate hătărurile. De aceea nepoții,



de multe ori, își găsesc un aliat în persoana bunicului sau a bunicii. Spera ca lângă aceștia vor putea obține orice își doresc.

Niciodată nu trebuie cultivată alintarea copiilor. Nu trebuie să le permitem să comande celor mai mari decât dânsii, fraților, servitorilor, bunicii, sau să ceară ceva care nu le este permis să aibă.

Când copiii își doresc orice lucru, trebuie să îl ceară, nu să comande să i se dea. Trebuie să fie mulțumiți cu ceea ce primesc, și să mulțumească pentru aceasta.

Niciodată nu trebuie să neglijăm orice gest de neascultare din partea copiilor. Ceea ce spune mama și tata, trebuie urmat întotdeauna fără întârziere. Copilul trebuie să ajungă, prin educație, să gândească în conștiința sa: "dacă nu voi îndeplini imediat ceea ce mi-a spus mama și tata, nu mă comport cum se cuvine". Părinții trebuie să fie de asemenea siguri la rândul lor, că ceea ce au spus copilului să facă, a fost dus la îndeplinire. Numai așa vom putea să învingem îndărătnicia copilului, ajutându-l să își dezvolte o voință puternică, îndreptată către savârșirea binelui și cultivând în același timp și virtutea ascultării.

După ce reușiți deci, să alungați alintarea și îndărătnicia din sufletul copilului, trebuie să continuați să vă purtați mereu în același mod educativ, astfel încât copiii să vă acorde constant respectul cuvenit. Respectul este condiția de bază a ascultării.

Copiii nutresc în mod firesc un respect special față de părinții lor. Acest sentiment natural este revelat și în porunca a cincea a Decalogului. Ar fi desigur de prisos să spunem părinților: purtați-vă în așa fel încât, să vă respecte copiii voștri.

Copilul cunoaște, că trebuie să îi respecte pe tatăl și pe mama sa, și apoi află că aceasta o cere și Dumnezeu. Ce se întâmplă însă, în momentul în care vede la părinții săi ceva care provoacă repulsie, antipatie și tulburare în sufletul său nevinovat de copil, ajungând astfel să nu îi mai poată respecta, în pofida voinței Lui? Cum poate un copil să respecte un tată betiv, sau o mamă care tot timpul blestema și ocaraste, doi părinți care se ceartă mereu între ei? Exemplul rău oferit de părinți, nu numai că zdruncină respectul copiilor față de ei, dar subminează și temelii ascultării. Nu vă gândiți oare copilul: "păi, ce fel de părinți sunteți voi?"

De aceea părinții trebuie să aibă grijă cum se comportă și să evite orice gest, care ar putea zdruncina respectul copiilor față de ei. Trebuie mai întâi ei însși să fie conduși de sentimentul de respect reciproc și să se poarte cu delicatete unul cu celălalt. Să nu se certe și să nu dea curs unor discuții necuviințioase mai ales în fața copiilor.

Copiii nu trebuie sa auda niciodata expresii de genul: "n-o sa ajungi nici tu deparie, ca si taica-tu!", "o sa ajungi un ratat, ca si taica-tu!". Sau: "risipitoare esti si tu ca si maica-ta!", "numai minciuni spui, ca si maica-ta!". Degeaba cerem respect si ascultare, de la copiii care aud astfel de cuvinte de la parintii lor.

Parintilor! Niciodata sa nu va permiteti jocuri sau glume necuviincioase fata de copiii vostri. Tatal care se maimutareste în mod exagerat în fata copiilor sai, nu se poate astepta la respectul cuvenit din partea acestora si nici nu poate îndrepta comportamentul lor necuviincios.

Aceasta nu înseamna desigur, ca trebuie sa fim tot timpul în fata copiilor nostri aspri si excesiv de seriosi. Trebuie sa avem discernamânt si sa facem diferenta între seriozitatea delicata si glumele nevinovate si decente. Fata de un tata iubitor dar si serios în acelasi timp copiii nutresc un adânc respect. Este de ajuns o singura privire, pentru ca acestia sa asculte îndata rugamintea sa.

Vreti sa va asculte copiii vostri? Aratati-le neîncetat iubirea voastra. Nu însa acea forma de iubire exprimata prin cocolosire si prin cedarea la oricare dintre cererile lor, ci prin iubirea înțeleapta, din inima, care sa urmareasca doar binele lor. Când co-pilul simte o astfel de iubire asculta nu de frica, ci din respect.

Nu ramâneti indiferenti fata de bucuriile si tristetiile copiilor vostri. Nu spuneti niciodata, ca pentru voi copiii sunt o greutate si un chin. Nu aratati niciodata ca orice jertfa pentru binele lor este prea mare, sau prea grea pentru voi.

Daruiti-le tot ceea ce le este necesar cu bucurie si caldura sufleteasca. Cum poate un copil sa iubeasca pe acel parinte, care îi da bombanind o bucata de pâine?

Oferiti-le din când în când copiilor si acele mici bucurii si satisfactii. Un dar de sarbatori sau de ziua numelui întareste iubirea lor.

Incercati sa câstigati inima copilului vostru, dezvoltând o relatie bazata pe sinceritate si încredere reciproca. Suspiciunea si lipsa de încredere ucid dragostea.

Nu adaugati la pedepsele cuvenite expresii jignitoare si observatii care ranesc. Un astfel de comportament asupreste inima si distruge orice urma de iubire.

Parintilor! V-am aratat mijloacele de baza, care folosite cu constiinciozitate, vor duce la însusirea virtutii ascultarii de catre copiii vostri.

Mai întâi sa îi învatati ca trebuie sa va asculte, deoarece aceasta este voia lui Dumnezeu.

Aveti grija din timp sa nu rasara în inima lor buruiana alintarii. Nu îngaduiti nici o forma de îndaratnicie si de obraznicie.

Nu le dati tot ceea ce va cer. Obisnuiti-i cu retinerea, cumpatarea si economia.

Cereti-le sa faca îndata si cu exactitate ceea ce le-ati poruncit. Sa nu fie nevoie sa mai repetati aceeasi indicatie. Nu le cereti însa niciodata, sa faca ceva care le depaseste puterile.

Fiti constanti în atitudinea voastra si nu le îngaduiti astazi, ceea ce ieri le-ati interzis.

Nu va contraziceti unul cu celalalt în fata copiilor.

Aveti grija ca respectul copiilor vostri sa fie un sentiment de durata, evitând orice gest care l-ar putea zdruncina.

În sfârșit, nu uitati niciodata sa invocati binecuvântarea lui Dumnezeu, în lucrarea de educare a copiilor vostri. Numai astfel, straduintele, grija si lupta voastra vor fi încununate de succes.

## **DEPARTE DE MINCIUNA**

În capitolul precedent am vorbit despre modul în care trebuie sa cultivam în inima copiilor virtutea ascultarii si despre mijloacele ce trebuiesc folosite pentru a reusi aceasta. În continuare vom arata, cum sa le inspiram copiilor dragostea de adevar, cum sa îi învatam sa pretuiasca adevarul si evite minciuna.

Nevoia de adevar si iubirea fata de acesta sunt elemente adânc sadite în om si deci si în copil. Pacatul stramosesc, cu toate ca a tulburat si a slabit simtul adevarului, nu a reusit sa îl stinga definitiv. Chemarea catre adevar a persistat în om. Aceasta chemare se manifesta în copil, prin acea dorinta nesfârșita de a cunoaste totul. De aceea, copilul întreaba despre toate. Si orice raspuns din partea celor mari este acceptat ca fiind adevarat.

În puritatea sa copilul nu cunoaste minciuna si prefacatoria. Mai târziu, îi este rusine si se înroseste nu numai când el, din graba sau din necugetare spune vreo minciuna, ci si atunci când îi aude pe cei mari mintind.

Iubirea pentru adevar este sadita în sufletul copiilor de însusi Dumnezeu. Trebuie însa, ca aceasta vocatie naturala sa fie ajutata sa se dezvolte si sa se întareasca. Aceasta este lucrarea destinata parintilor. Cum sa o reuseasca?

Primul lucru pe care trebuie sa îl faca, este de a-i povatui de la cea mai frageda vârsta. Cum se poate realiza aceasta? Sunt trei reguli de baza:

a) Sa îi învatati pe copiii vostri sa iubeasca adevarul, gândindu-se la Dumnezeu. Copilul trebuie sa stie ca Dumnezeu, care este Adevarul cel vesnic si neschimbat, doreste ca si noi sa spunem întotdeauna adevarul. Numai atunci copilul va urî minciuna, când va înțelege ca si Dumnezeu o uraste si o condamna. Numai iubirea de adevar, care se întemeiază pe credinta si iubirea fata de Dumnezeu, va putea sa treaca prin orice încercare.

b) Sa va purtati cu copiii vostri cu simplitate si sinceritate. Sa credeti în spusese lor, daca sunteti siguri ca nu spun minciuni. Nu le cereti niciodata sa jure, pentru a va încredinta de adevarul celor afirma-te. Daca aveti vreo îndoiala în ceea ce priveste ade-varul afirmatiilor lor, nu o aratati din prima clipa. Incercati sa va asigurati, ca acesta a spus într-adevar o minciuna. Si daca acest lucru s-a întâmplat, che-mati-l lângă voi, priviti-l în ochi cu seriozitate dar si cu iubire si spuneti-i urmatoarele: "Dumnezeu ne cere sa spunem adevarul. El este Atotstiutor, cunoaste si cele mai ascunse gânduri ale noastre, si uraste pe aceia care spun minciuni". Pe fata copilului va apare îndata înrosirea provocata de rusine. Va spune adevarul si nu va mai minti niciodata.

c) Sa aratati întotdeauna fata de copiii vostri ca si voi iubiti si respectati adevarul. Sa fiti sinceri si directi în tot ceea ce faceti.

Mai întâi de toate sa cinstiti adevarul dumnezeiesc, credinta si legea lui Dumnezeu. Nu va aratati niciodata neglijenti sau nepasatori fata de credinta. Nu dati niciodata ocazia copiilor vostri sa auda expresii de genul: "nu este necesar sa creada cineva în Dumnezeu, este de ajuns sa fie un om cinstit". Prin astfel de exprimari, care din pacate se aud foarte des, se imprima un duh de minciuna de sine, duhul celui viclean. Daca veti pronunta în fata copiilor astfel de conceptii gresite si mincinoase, veti distruge în inima lor orice sentiment de respect si de iubire fata de adevarul de credinta si fata de orice alt adevar.

Daca într-adevar, ar fi acelasi lucru pentru Dumnezeu, ca noi sa avem o conceptie gresita sau corecta fata de El si adevarul Sau, sa marturisim, dupa judecata noastra, ca fiind adevarata sau mincinoasa credinta crestina, atunci de ce omul s-ar mai interesa de adevar în viata de zi cu zi?

Daca Dumnezeu îi accepta în acelasi mod, si pe cel care Il marturisesti corect, si pe cel care Il neaga sau se îndoieste de El. daca nu exista nici o diferenta între sustinerea adevarului sau a minciunii, atunci cum se explica faptul ca adevarului i se acor-da atâtă importanta în viata de zi cu zi?

Si daca. În sfârșit, au dreptate aceia care spun ca nu exista credinta revelata de Dumnezeu, sau cualte cuvinte, daca Dumnezeu nu a binevoit sa ne reveleze adevarul, care priveste cele mai importante chestiuni de viata, atunci cum mai putem cere de la oameni - si prin urmare si de la copii - sa spuna adevarul în toate chestiunile minore ale vietii de zi cu zi?

De aceea, parintilor, daca vreti ca pruncii vostri sa iubeasca adevarul omenesc, învata-i mai întâi sa nutreasca un mare respect fata de adevarul dumnezeiesc. Nu permiteti sa intre în inimile voastre si nici ale lor, neglijenta si nepasarea fata de credinta ortodoxa si fata de Biserica.

Copiii, daca observa ca voi tratati cu superficialitate adevarurile credintei crestine si canoanele Bisericii, sau daca observa ca va prefaceti când e vorba despre viata crestina, atunci își vor impropria si ei acelasi comportament si nu vor mai crede în cele spuse de voi.

Sa fiti asadar pentru copiii vostri un exemplu de iubire fata de adevarul crestin si fata de credinta. Iar aceasta dragoste sa le-o transmiteti si lor. Numai asa vor iubi adevarul.

Insa si în celelalte situatii sa fiti sinceri si cinstiti. Sa va paziti de minciuna si de prefacatorie. Pentru ca daca ei vor observa, ca îi înselati pe ceilalti într-un fel sau altul, ca va folositi de viclenii si ipocrizii, ca nu sunteti sinceri în relatiile voastre - de exemplu va prefaceti în fata cuiva ca îi sunteti prieten si apoi, dupa ce pleaca, începeti sa îl criticati si sa îl condamnati - puteti fi siguri ca si copiii se vor purta la fel, atât cu voi cât si cu altii.

Daca doriti deci, ca ei sa devina oameni iubitori de adevar, de sinceritate si de onestitate, straduiti-va mai întâi voi - si când este vorba despre credinta si în general în tot comportamentul vostru - sa va distingeti prin evitarea minciunii, a ipocriziei, a servilismului, a vicleniilor.

In toate manifestarile voastre sa fiti sinceri, directi, demni si credibili.

Cultivând astfel, pe de o parte, în inimile copiilor vostri respectul si iubirea fata de adevar, trebuie, pe de alta parte, sa va luptati voi însiva, cu toate puterile, împotriva minciunii. Sa îi învatati pe copiii vostri, de la cea mai frageda vârstă, sa urasca minciuna, sa cunoasca faptul ca Dumnezeu este Adevarul si ca orice minciuna este un pacat. Copiii ar trebui sa ajunga sa evite minciuna, nu pentru faptul ca ar fi pedepsiti, daca ar fi descoperiti, ci pentru faptul ca Dumnezeu o condamna si nu o poate suferi.

Aratati-le copiilor, prin cuvintele Sfintei Scripturi, cât de urâta este minciuna în fata ochilor Adevaratului si Dreptului Dumnezeu: "naravul omu-lui mincinos este ocară si rusinea lui este cu el pu-rurea" (Sirah 20,27). Sa îi învatati ca minciuna este inspirata de diavol si de

aceea Domnul spune ca acesta, diavolul, "este mincinos si tatal minciunii" (Ioan 8,44). Pnn urmare, copiii care spun minciuni îl imita pe satana si se aseamana cu el.

Nu neglijati nici cea mai mica minciuna a copiilor vostri. Daca pruncul a facut o greseala pen-tru prima data, pe care însa a recunoscut-o imediat, iertati-l, sau daca greseala este grava, pedepsiti-l usor. Explicati-i în acelasi timp ca l-ati iertat sau l-ati pedepsit mai usor, numai si numai pentru ca a avut curajul sa marturiseasca imediat fapta sa.

Aceasta însa nu trebuie sa devina o regula, deoarece se poate întâmpla un rau dublu. Mai întâi, copilul ar putea sa înceapa sa nu mai dea atentie greselilor sale. Iar în a doua situatie, el se poate obisnui sa spuna adevarul numai atunci când prevede un oarecare avantaj, si nu s-ar sfii sa ascunda adevarul, atunci când crede ca marturisirea i-ar putea aduce vreo pedeapsa.

In cazul în care copilul a savârsit o greseala si în plus a mai încercat sa si minta, trebuie pedepsit de doua ori - explicându-i-se în acelasi timp - o data pentru greseala si odata pentru minciuna.

In cazul în care copilul, din razbunare, sau din rautate a aruncat vina pe altcineva, pe vreun frate mai mic sau mai mare, trebuie pedepsit si pus sa își recunoasca minciuna în fata tuturor. Astfel este pre-vazut de morala crestina.

Niciodata, în nici o situatie sa nu încercati sa îi înșelati pe copii. Si nici celor din jur sa nu le permiteti acest lucru. De multe ori parintii, ca sa îl linisteasca pe copilul plângacios, îl sperie cu diverse lucruri închipuite sau îi promit lucruri, pe care nu i le dau niciodata. Cât de mult rau face aceasta! Copilul înțelege foarte curând ca a fost înșelat. Increderea sa în cuvintele parintilor este zdruncinata, iar sentimen-tul de pretuire a adevarului este slabit.

Nu îi aduceti pe copii în situatia de a spune minciuni, pentru a scapa îngroziti de bataie. De exemplu, daca el a facut o greseala, sa zicem ca a spart ceva, si voi strigati furiosi si va repeziti catre el cu mâna ridicata, spunând: "tu ai facut asta? Sa vezi tu acum ce ai sa patesti!". Este aproape sigur ca în aceasta situatie copilul va fi gata sa spuna o minciu-na, pentru a se salva de bataie.

Ce sa mai spunem de acei parinti care zâmbesc, se mândresc sau îl lauda pe copilul lor pentru minciunile "destepte" pe care le scorneste. Sau cum sa îi catalogam pe aceia, care îi îndeamna ei însisi pe copiii lor sa spuna minciuni, învatându-i cum sa își înșele profesorii sau pe alti oameni, pentru a scapa nepedepsiti dintr-o situatie dificila?

Astfel de parinti sunt adevarate exemple de coruptie pentru copiii lor. Ei vor ajunge nu numai sa spuna minciuni, dar si sa înjure, sa fure si sa faca orice rau.

Sa ne fie deci foarte clar, ca cel care nu con-sidera minciuna ca fiind un pacat, va fi în stare mai târziu sa fure si sa însele. Cel care este necinstit în cuvânt este necinstit si în fapte.

V-am aratat asadar, parintilor, cum sa cultivati în sufletele copiilor vostri respectul si iubirea pentru adevar, si dezgustul pentru minciuna. Sa ne amintim tot mereu regulile pe care le-am mentionat, si sa le aplicam în mod constiincios.

## **VÂNTUL IUBIRII DE PLACERI TRUPESTI**

Un vânt, care se numeste Livas (vânt de sud-vest), este insuportabil de cald si de distrugator. Oriunde sufla, usuca toate plantele de pe câmpuri si din gradini. Maracinii aspri si cu radacini adânci nu patesc nimic. Livas distruge numai plantele folositoare, ale caror roade sunt necesare oamenilor si animalelor.

Acest vânt salbatic si ucigator seamana cu una dintre cele mai nefaste probleme ale epocii noastre, care asemenea lui Livas, usuca si face sa dispara din viata oamenilor roadele virtutilor. Este vorba despre placerile si patimile trupesti. Acesta este cel mai mare rau al vremurilor noastre. Distruge familiile, îi dezonoareaza pe oameni, barbati si femei deopotriva, îi conduce pe tineri la decadere si îi afecteaza pe copii cu adierea sa veninoasa. Si parca nimic nu este în stare sa împiedice aceasta influenta devastatoare!

De aceea, avem aceasta mare raspundere de a va îndemna pe voi, parintilor, pentru ca prin grija si supravegherea voastra atenta, sa îi paziti pe copii de aceasta boala distrugatoare.

Ce minunata existenta era omul pe vremea când abia iesise din mâinile Creatorului sau! Sufletul sau pastra neatinsa pecetea lui Dumnezeu! Trupul era pe cea mai înalta treapta a lumii vii!

În concordanta cu ratiunea Creatiei, sufletul trebuia sa fie conducatorul absolut al trupului. Si chiar asa se întâmpla la început. În vreme ce sufletul omului asculta de Dumnezeu, trupul era supus sufletului, fara sa îl îngreuneze sau sa-l supuna vreunei ispite.

O alta directie au luat însa lucrurile, dupa caderea în pacat. Sufletul omului s-a revoltat împotriva lui Dumnezeu, având ca rezultat imediat revolta trupului împotriva duhului.

O consecinta a caderii a constat în faptul ca simtirea a fost atrasa catre cel viclean, iar dorintele trupesti au început sa tiranizeze sufletul, înabusind orice forma de rezistenta spirituala a oamenilor. Patimile au reusit sa îi conduca si sa le robeasca vointa. Astfel a aparut în om, acea tendinta de a-si satisface îndata, orice fel de dorinta trupestasca. Cu alte cuvinte, omul a devenit supus trupului.

Esenta iubirii de placeri si a dorintelor trupesti este urmatoarea: sufletul este supus încet-încet poftelor trupesti; dorinta trupestasca îl stapâneste pe om, îl corupe si îl orbeste atât de mult încât, nu se mai poate gândi deja la Dumnezeu, la credinta în Acesta, la poruncile si la voia Sa. In cele din urma, patimile ucid în om orice sentiment de puritate, sfin-tenie sau evlavie.

Aceasta stare reprezinta cel mai mare rau si cea mai mare catastrofa, care i se poate întâmpla omului. Si daca este adevarat ca pomul se cunoaste dupa roadele sale, atunci trebuie sa spunem ca sen-zualitatea este un copac otravitor, care da roade dez-gustatoare.

Primul dintre aceste fructe otravite este trândavia, fuga de orice efort, îndreptat spre savârsirea binelui. Omul iubitor de placeri este lenes. Nu cunoaste niciodata multumirea de a construi ceva util. Munca pentru el este o greutate, un jug, un blestem si nu un mijloc de a dobândi virtutea sau o obligatie serioasa si importanta, stabilita de Dumnezeu.

Omului iubitor de placeri îi este frica de munca si de greutati, deoarece acestea perturba viata sa trândava. Ii este frica în acelasi timp si de efortul intelectual, deoarece aceasta ar presupune o trezire a puterilor spirituale.

Vi s-a întâmplat desigur de multe ori sa cu-noasteti oameni despre care ati auzit sa se spuna: "acest om ar fi putut sa faca foarte multe. Insa nu face nimic!". Care este de cele mai multe ori cauza? Iubirea de placeri, care îl face pe om trândav. Si în vreme ce are toate conditiile si posibilitatile de a progresa, sufera de saracie si de lipsuri. Si cu toate ca ar fi fost cu mult mai fericit daca ar fi muncit si ar fi progresat pe plan social, prefera sa ramâna rob al leneviei si al placerilor josnice.

Acelasi lucru se întâmpla si pe plan spiritual. O constatam mai ales în cadrul scolii. De exemplu, întâlnim adeseori copii cu deosebite calitati si talen-te. Copii care învata sa citeasca repede, ca si cum s-ar juca. Cu aceasta vocatie spre studiu pe care o demonstreaza, cei mai multi se asteapta ca acesti copii sa devina oameni importanti ai societatii. Si cu toate acestea, în multe cazuri, acesti copii nu reusesc sa ajunga prea



departe. De ce? Pentru ca odata cu trecerea timpului, crescând, ei devin lenesi, neinteresati, îngropând talantul primit la nastere, în loc sa îl înmulteasca printr-un efort sustinut.

Astfel de oameni sunt incapabili sa obtina rezultate deosebite atât pe plan social, cât si pe cel duhovnicesc, al dobândirii virtutilor.

Si nu sunt putine cazurile în care, oameni foarte înzestrati, au fost înecati în mocirla patimilor senzuale. Multi, care aveau daruite de Dumnezeu vocatia si puterea de a deveni modele de moralitate si virtute, s-au pierdut, deoarece au fost corupti de iubirea de placeri. Astfel, atractia lor catre virtute a fost înabusita de buruiana trândaviei si a indolentei!

Al doilea fruct al iubirii de placeri este lacomia fata de mâncare si bautura. Este foarte adevarata acea zicala a poporului rus, care spune: "Mai multi oameni s-au înecat în pahar decât în râul Volga".

Nu vom analiza aici amanuntit câta nenorocire, nefericire si dezastre a pricinuit oamenilor darul betiei. O putem observa foarte des la persoane cunoscute, vecini sau rude, care au ajuns sa deformeze în mod respingator chipul lui Dumnezeu din ei, pierzându-si si cea mai mica urma de umanitate.

Al treilea rod al iubirii de placeri este desfrâ-narea.

Daca exista pe pamânt ceva cu adevarat minunat si ceresc, aceasta este exact puritatea si nevinovatia pruncilor. Si dimpotriva, daca exista ceva mai josnic si mai dezgustator, aceasta este predarea sufletului catre desfrânarea trupeasca. Nu vom vorbi însa, acum, despre roadele acestei porniri a senzuali-tatii. Cu totii cunoastem catre ce își conduce victi-mele imoralitatea...

Insa ce sa facem, veti întreba, ca sa împiedicam dezvoltarea pornirilor senzuale la copii?

Mai întâi de toate sa îi învatati sa munceasca. Sa le inspirati respectul pentru munca cinstita. Sa învete pe dinafara si sa poarte în inimile lor cuvintele Sfantului apostol Pavel: "daca cineva nu vrea sa lucreze, acela nici sa nu manânce!" (II Tes. 3,10). Sa îi învatati ca munca nu este niciodata o rusine ci dimpotriva, rusine pentru om este trândavia si nepasarea. Sa le dati chiar exemplul Domnului, care a ajutat-o pe Preasfânta sa Maica si pe Sfântul Iosif, care era tâmplar, la muncile de zi cu zi.

Sa îi obisnuiti pe copii cu efortul fizic, mai ales atunci când nu sunt obligati sa își câstige existenta prin munca zilnica. In anii din vechime, în familiile regale, toti membrii familiei erau obligati sa învete o meserie manuala.

Vedem în Sfânta Scriptura ca și apostolul Pavel, alesul lui Dumnezeu și marele predicator al credinței, nu se rușina să muncească la împletirea corturilor, meserie pe care o învățase încă din copilărie. Vorbiți-le despre el copiilor voștri și nu le permiteți să fie lenși, pentru că lenevia este începutul tuturor relelor.

Să îi obișnuiți să mănânce mâncăruri simple și numai la orele stabilite pentru masă. Să nu le îngaduiți să mănânce multe dulciuri, oricând aceștia ar avea poftă. Să îi învățați să mănânce tot ceea ce le-ați pus în farfurie și să multumească pentru aceasta lui Dumnezeu. Ajutați-i să înțeleagă faptul că omul nu trăiește ca să mănânce, ci mănâncă pentru a trăi!

Păziți-i în special pe copii, să nu consume nici un fel de băutură alcoolică. Cele mai sănătoase băuturi pentru copii sunt apa, laptele și sucurile de fructe. Este un mare rău, fizic și moral, ca părinții să îi îndemne și să-i obișnuiască pe copii să consume vin sau alte băuturi.

Săditi adânc în inimile copiilor voștri cuvintele Domnului: "Fericiti cei curati cu inima" (Mat. 5,8). Aveți grijă ca aceste cuvinte să fie spuse și despre copiii voștri.

Cum veți reuși aceasta?

Mai întâi de toate păstrați în inimile lor puritatea firească a copilăriei.

Dumnezeu însuși ne ajută să facem aceasta. El ni-i preda pe copii curăți și puri și ne oferă în ajutor pe îngerul pazitor. Dumnezeu a sădit în sufletele copiilor puritatea. Astfel, singura datorie ce le revine părinților este de a o păzi și de a o face să se dezvolte. De cele mai multe ori însă, ei sunt aceia care gresesc și distrug floarea gingașă a purității copilăriei. Către aceștia se adresează și cuvintele Domnului, prietenul copiilor: "Iar cine va sminti pe unul dintre aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să l se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării" (Matei 18,6).

Este desigur necesar ca mai întâi însuși părinții să aibă inimă curată și pură. Este foarte bine cunoscut faptul că patimile părinților se transmit copiilor, fie pe calea mostenirii, fie din cauza exemplului rău. Astfel, patimile și defectele care îi caracterizează pe părinți, foarte devreme își fac apariția și la copii.

Este de asemenea, foarte important ca părinții să fie atenți la vorbele și gesturile lor. Cât de mult rău poate să facă o discuție nepotrivită, sau un gest necugetat, făcute în fața copiilor!

Fiti atenți de asemenea, la cărțile, revistele, tablourile sau bibelourile care se găsesc din întâmplare în camera voastră. Dacă există ceva provocator printre acestea, gândiți-va

ca ele sunt privite în fiecare zi de copiii vostri si ca odata cu trecerea timpului ei vor începe sa se gândeasca si sa discute despre acestea. Care va fi rezultatul...?

Nu spuneti niciodata, ca el nu înțelege nimic din toate acestea. Vine vremea când el începe sa înțeleaga. Este plin de curiozitate si va cauta neîncetat pe cineva care sa îi raspunda la toate aceste întrebări. Voi ca si crestini aveti datoria sa va îngrijiti, ca ei sa nu auda sau sa vada la voi nimic care sa atinga cinstea sau pudoarea. Iar curiozitatea lor trebuie lamurita din timp, cu mare înțelepciune si ponderare, de voi însiva si nu de cineva strain.

Consolidati în sufletele copiilor vostri sentimentele buneii cuviinte si ale decentei. Nu le permiteti sa se arate dezbracati în fata altora. Nu le permiteti sa se dezbrace sau sa se îmbrace în fata cuiva. Nu râdeti de ei, atunci când se arata a fi rusinosi si pudici. Dimpotriva sa îi laudati, dând slava lui Dumnezeu ca aveti un astfel de copil.

Fiti atenti la orice fel de manifestare a copilului: cum sta, cum merge, cum se aseaza. Fiti atenti la fiecare vorba si miscare. Tot ceea ce se dovedeste a fi necuviincios sa încercati sa rectificati imediat, fara întârziere. Folositi mai întâi cuvintele: "nu este frumos sa faci aceasta, este rusine. Ingerul tau pazilor se va supara, vazând aceasta!". Daca aceasta nu ajuta, atunci, urmatoarea data, trebuie aplicata pedeapsa potrivita acelei fapte.

Aveti grija ca niciodata copiii vostri sa nu se gaseasca în compania vreunei persoane corupte, care sa îi îndemne spre fapte rusinoase. Luati bine aminte la acest sfat. Din pacate, în epoca în care traim, aceasta se întâmpla foarte des. De multe ori copiii sunt corupti spre fapte pacatoase, fapte ce cu greu se pot descrie.

Urmariti-i pe copii în pat, când se odihnesc, la joaca, fara ca acestia sa va observe. Nu le permiteti copiilor de sexe opuse, sa ramâna singuri în locuri izolate.

Urmariti prietenii pe care le încheaga cu alti copii si nu le permiteti sa aiba de a face cu cei care nu sunt cuminti, sau care sunt lipsiti de rusine si de buna educatie.

Fiti atenti la colaboratorii, functionarii sau servitorii vostri. Venind în casa voastra, ei pot influ-enta educatia morala a copiilor vostri. De multe ori acestia, asemenea diavolului, seamana semintele co-ruperii în sufletele copiilor, învatându-i lucruri jos-nice, care i-ar putea distruge definitiv.

Si înca ceva. Nu neglijati sa va rugati neîncetat pentru puritatea sufletelor copiilor vostri. Cereti protejarea lor din partea Preasfintei Nascatoare de Dumnezeu si a îngerului lor pazitor, înaltând catre acestia în fiecare zi rugaciuni fierbinti.

Parintilor, va spun din nou: nu uitati ca, asa cum ne-a spus Domnul, marele prieten al copiilor, fericiti sunt cei curati cu inima. (Matei 5,8).

Daca pruncii vostri nu vor fi pastrati cu inima curata, nu îl vor vedea pe Dumnezeu! Iar daca aceasta se va întâmpla din cauza voastra, nici voi nu îi veti vedea pe Dumnezeu, care va cere din mâinile voastre sufletele copiilor vostri!

## SEMINTELE RAULUI

În capitolele anterioare am vorbit despre ascultare, despre iubirea de adevăr si despre puritate, ca despre niste virtuti, pe care părintii trebuie să le sădească cu o deosebită grijă în inimile copiilor lor, începând de la vârsta prunciei.

Cu toate acestea, iubiti părinti, trebuie să vă spun că nu este de ajuns doar să săditi în sufletele copiilor sământa cea bună. Trebuie în acelasi timp să luptati si împotriva răului, smulgându-l din rădăcină. Trebuie să vă luptati în primul rând, cu defectul cel mai important, pe care îl constatati în comportamentul si în caracterul copilului vostru si să îl îndreptati definitiv.

Se observă că fiecare copil are o înclinatie către un anumit defect. Si zece copii dacă a-ti avea, a-ti vedea că fiecare are un anume obicei rău. Unul este prea orgolios, altul este egoist, altul este lacom si iubitor de bogătie. Al patrulea tinde spre iubirea de plăceri si trândăvie. Al cincilea plângăcios si răutăcios. Si asa mai departe... Inșă de ce, veti întreba poate, trebuie să înlăturăm defectul principal din sufletul copilului nostru...? Cu totii cunoasteti desigur istoria lui Goliat: israelitii erau în război cu filistenii. Armatele inamice se aflau una în fata celeilalte, gata de luptă. Atunci unul dintre filistenii cu o statură uriasă, pe nume Goliat, a iesit în fata trupelor sale si a început să îi provoace pe evrei. Îsi bătea joc de ei si de Dumnezeu lor si în chip provocator chema pe oricare dintre ei, să vină să se lupte cu el. Nimeni însă nu îndrăznea să îl înfrunte pe înfiorătorul gigant, până când un tânăr cioban, pe nume David, având credință în ajutorul lui Dumnezeu, reusi să îl învingă si să îlucidă, lovindu-l în frunte cu o mică piatră, aruncată cu prastia. Atunci filistenii îngroziti, văzând că cel mai tare dintre ei fusese ucis, au fugit rusinati. Să aplicăm această istorisire la problema pusă mai sus. Printre diversele defecte ale fiecărui copil, se află si câte un Goliat, adică un defect principal, mai mare ca celelalte. Pe acesta trebuie să îl învingeti mai întâi.



principale. Nu este însă destul de ușor pentru părinți, să ajungă la o astfel de cunoaștere de sine. Este nevoie de o mare putere de observație, de o îndelungată străduință și pricepere. Este nevoie și de multă smerenie. Însă cel mai mult este nevoie de ajutorul și harul lui Dumnezeu! Dacă doriți deci, să dobândiți această cunoaștere de sine, trebuie să urmăriți cu o atenție deosebită sinele vostru cel mai adânc, înclinațiile și pornirile inimii voastre. Rugați-vă adesea lui Dumnezeu, cu toată căldura sufletului vostru, ca să vă lumineze, să ajungeți să vă cunoașteți bine pe voi înșivă. Analizați-vă în fiecare zi conștiința și cultivați înăuntrul vostru o evlavie autentică, deoarece numai omul cu adevărat evlavios, poate să se cunoască pe sine, să identifice și să se lupte împotriva patimilor sale. Iar dacă tu, mamă sau tată, nu te cunoști bine pe tine înșuti, deoarece îți lipsește adevărata evlavie, și de aceea nu reușești să îți descoperi defectul tău de bază, poți însă să distingi, poate chiar cu mult mai bine, defectul principal al partenerului tău de viață! Aceasta te poate ajuta foarte mult în străduința ta, de a descoperi problema cea mai grea, din comportamentul copilului tău. Fii atent deci, tată, poate că reușești să identificeți în comportamentul fiicei tale, aceleași slăbiciuni pe care le are și soția ta. În străduința de a identifica și a lupta împotriva patimilor (defectelor) atât a părinților cât și a copiilor, sfatul venit din partea unui bun duhovnic este deosebit de important și de neînlocuit.

Tradiția ortodoxă subliniază adeseori - iar realitatea confirmă - această nevoie absolută de a avea un duhovnic ca îndrumător. Sfântul Ioan Sinaitul scria referitor la aceasta: "Aceia care s-au sprijinit numai pe puterile lor proprii, crezând că nu au nevoie de nici un îndrumător (în lupta împotriva patimilor) s-au înșelat inevitabil" (Scara A, 14). Nu cumva fiul tău să fi mostenit aceleași tendințe rele pe care le are sotul tău și care te amărăsc atât de mult!

În același timp, ascultați cu atenție ce spun și ceilalți oameni despre copiii voștri. Străinii reușesc să vadă adesea cu mult mai bine defectele lor, deoarece ei nu sunt orbiți de acel mod de iubire părintească orb și patologic.

Nu vă scandalizați deci, atunci când cineva din afara familiei vă descoperă un păcat sau altul al copiilor voștri. Dacă, spre exemplu, preotul sau învățătorul vă spun că educația lor nu este bună, nu vă supărați. Dimpotrivă, să le fiți recunoscători, deoarece sfaturile lor s-ar putea să vă fie de mare folos.

Să îi iubiți pe copiii voștri cu acea iubire creștinească echilibrată. Iubirea necontrolată, patologică, pe care din nefericire mulți părinți o nutresc față de copiii lor, devine principala

cauză a ignorării problemelor lor de comportament. Văd numai calități în "vlăstarele" lor și cele mai mari obrăznicii le consideră virtuți sau "dovezi de inteligență".

Urmăriti-i pe copiii vostri cu atenție, mai ales în momentele în care aceștia nu își dau seama că cineva îi vede. De exemplu atunci când se joacă și când caracterul lor se manifestă fără rețineri, iesind foarte ușor în evidență înclinațiile lor bune sau rele.

Ați aflat deci acum, de ce o educație corectă are nevoie, mai întâi de toate, de anihilarea și dezrădăcinarea înclinației rele de bază. Ați aflat și modul în care puteți reuși. Puteți fi siguri că dacă nu veți urma aceste sfaturi, nu veți reuși să învingeți nici celelalte defecte mai mici.

Am arătat de asemenea, modul în care aceste defecte trebuie descoperite. Urmăți acei pași pe care vi i-am trasat mai sus: Încercați să vă cunoașteți propriile slăbiciuni și să vi le îndreptați. Ascultați cu atenție ce spun și ceilalți oameni despre copiii vostri și nu vă supărați în cazul unor critici constructive. Iubiți-i pe copiii vostri cu acea iubire creștinească echilibrată și fiți mereu cu atenția încordată asupra lor. Astfel, când descoperiți acel defect - Goliat, înfrunțați-l cu înțelepciune, cu pricepere și cu credință în ajutorul lui Dumnezeu. Și nu încetați să îl combateti, până la stărpirea lui definitivă.

Astfel, dacă veți reuși să distrugeți această rădăcină a răului, încet-încet va dispărea toată neghina din grădina inimii copilului vostru, iar purtarea de grijă a lui Dumnezeu și a îngerului său păzitor, se vor face simțite fără încetare.

## **IZBAVIREA DE EGOISM**

Am spus deci că părintii, în lupta lor cu tendințele rele din comportamentul copiilor, trebuie mai întâi de toate să anihileze defectul principal. De foarte multe ori se întâmplă ca acest defect să fie egoismul.

Ce vom face deci, atunci când vom descoperi în sufletul copilului germenul acestei patimi cumplite? Cum vom cultiva acolo virtuțile opuse acesteia, adică altruismul, modestia și smerenia?

Buna cuviință și smerenia sunt virtuți sădite firesc în inima copilului, deoarece el de la început, are mereu nevoie de ajutorul celorlalți. Astfel, apariția egoismului și a mândriei

constituie rezultatul unei educatii gresite si a unei dezvoltări eronate a sentimentului de ambitie, care este sădit în fiecare om.

Însusi Domnul, ca să le arate ucenicilor săi un exemplu de adevărată smerenie, le-a prezentat un copil mic si le-a spus: "Deci cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în împărăția cerurilor" (Matei 18,4).

Si totusi! Din nefericire, de multe ori întâlnim si la copii o formă sau alta de egoism, ca rezultat de obicei al unei educatii gresite.

O primă formă de egoism, întâlnită în sufletul copiilor, se manifestă de obicei prin îngâmfarea produsă de felul în care sunt îmbrăcați. Bucuria copiilor, manifestată atunci când primesc în dar o nouă îmbrăcămintă, este ceva firesc si nevinovat, dacă nu sunt depășite anumite limite. Când însă aceste manifestări de bucurie sunt exagerate si de lungă durată, sau când acestia se laudă cu vesmintele lor, umilindu-i pe alti copii, care sunt îmbrăcați cu haine mai simple, atunci este clar că limitele firescului au fost depășite.

Această îngâmfare stupidă si deplasată este cultivată, de cele mai multe ori, chiar de către părintii lipsiti de înțelepciune, care își împodobesc copii ca pe niste păpusi, îi pun entuziasmati în fata oglinzilor si se mândresc cu ei.

Ca să nu cultive în inimile copiilor această mândrie prostească, generată de felul în care sunt îmbrăcați, părintii trebuie să evite astfel de manifestări. Trebuie să îi facă să înțeleagă faptul că în fata lui Dumnezeu, chiar si cele mai strălucitoare haine, nu au nici cea mai mică valoare. Dumnezeu nu se uită la felul în care suntem îmbrăcați, ci se uită la inima noastră. Prin urmare este cu mult mai de pret un copil care, chiar dacă este îmbrăcat cu haine simple si sărăcăcioase, are inima curată. Să le aducă aminte de asemenea că si Domnul, pe vremea când era copil, era îmbrăcat în haine foarte modeste.

Părintii înțelepti îi vor obisnui pe copiii lor nu cu îmbrăcăminti luxoase si scumpe, ci cu cele modeste si curate. Deoarece copiii trebuie să fie învățati de mici cu curățenia. Si nici să nu considerati o formă de alintare sau de egoism, refuzul copiilor de a purta haine murdare sau rupte, sau de a mânca sau bea dintr-un vas nespălat, sau cererea lor ca toate în casă să fie curate si aranjate. Dimpotrivă, trebuie să cultivă în sufletele copiilor vostri iubirea față de ordine si curățenie.

A doua formă de egoism, care se întâlnește la copii, este aceea care se manifestă prin mândria lor față de bogățiile, pozitia socială sau functia de care dispun părintii lor, disprețuind pe copiii celor săraci si simpli.



Ca să contracarați instalarea unui astfel de comportament rusinos, obișnuiți-i să fie politicoși și să vorbească frumos cu orice persoană. Să respecte pe orice om, fie el bogat sau sărac, renumit sau anonim. Nu împiedicați împrietenirea lor cu alți copii, care chiar dacă sunt mai săraci, au în schimb un caracter ales. Nu le permiteți copiilor voștri să vorbească răstit sau cu tupeu, fală de oricare altă persoană. Faceți-i să înțeleagă că Dumnezeu pretuiește nu bogăția sau renumele cuiva, ci virtutea și onestitatea. Vorbiți-le despre Iisus, despre Dumnezeu însuși, care și-a ales pentru sine nu niște părinți renumiți și bogați, ci pe un simplu tâmplar, protectorul său și pe smerita fiică a Nazaretului, Fecioara Maria, Maica sa.

A treia formă de egoism, care se întâlnește în comportamentul copiilor, o constituie lăudărosenia în fața celorlalți, cu virtuțile lor reale sau închipuite.

Multi sunt acei copii care se laudă că sunt sârguincioși, buni, curăți, foarte inteligenți.

Nu există, desigur, nimic rău în acelea pe care copilul le consideră ca fiind obligațiile sale de bază, adică de exemplu, să învețe bine la școală și să se distingă ca fiind un copil foarte bun. O astfel de ambiție rațională și echilibrată face parte din caracterul fiecărui om. Însuși Dumnezeu este Cel care a sădit-o în inima copilului.

Această ambiție însă nu trebuie să depășească anumite limite, deoarece sfârșeste prin a se transforma în slavă desartă și mândrie demonică. Copilul trebuie să fie sârguincios, modest, evlavios nu numai pentru că acesta îi face pe părinții săi să se mândrească cu el, ci mai ales pentru că aceasta este în acord cu voia lui Dumnezeu. Și cu cât crește, trebuie să înțeleagă că săvârșeste binele din obligația morală pe care o are față de Dumnezeu și nu ca să dobândească slavă din partea oamenilor. De asemenea trebuie să constientizeze că abținerea de la rău și de la păcat nu trebuie să aibă ca principală motivație frica de pedeapsă, ci faptul că aceasta L-ar mâhni pe Dumnezeu.

Aveți grijă voi înșivă, părinților, să nu le inspirați copiilor voștri aroganța, îngâmfarea, ambiția exagerată, lăudărosenia. Nu îi laudați în mod exagerat atunci când fac ceva bun. O privire blândă, un surâs de satisfacție, câteva cuvinte calde, dar măsurate, sunt de ajuns pentru a-i răsplăti și pentru a-i mobiliza către noi reușite.

Nu îi lăsați pe copii să vorbească mult și să se laude cu reușitele lor, nici să se amestece în mod nepermis în discuțiile celor mari, să îi contrazică sau să îi corecteze cu un ifos batjocoritor și impertinent.

Să îi învâtați în sfârșit, după cum am mai spus, cu ascultarea precisă, deoarece ascultarea este cel mai bun dascăl al smereniei.

Dacă vreți ca ei să urască orice formă de mândrie, arogantă sau slavă desartă, arătați-le cât de mare este păcatul egoismului. Învățați-i că acesta, așa cum ne spune și Sfânta Scriptură, este "începutul tuturor păcatelor" și "urât în fața lui Dumnezeu". Vorbiți-le despre duhurile cele viclene, care din cauza mândriei au căzut din cer, precum și despre proto-părinții noștri, care din egoism, la îndemnul diavolului, au vrut să devină dumnezei, și au pierdut astfel paradisul. Spuneți-le de asemenea, către ce ne conduce egoismul și că el este începutul celorlalte căderi.

Nu uitați să îi învățați pe copii, cât de plăcută este în fața lui Dumnezeu virtutea smereniei și a simplității, și cât de mult îl înalță Dumnezeu pe cel smerit. Arătați-le, în sfârșit, pe cel mai mare exemplu de smerenie, pe însuși Domnul care ne spune: "Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima" (Matei 11,29).

Părinților! Cu toții vreți ca pruncii voștri să fie buni și ascultători. De aceea luptați-vă să învingeți duhul mândriei, deoarece copiii care sunt aroganți, sunt în același timp și obraznici și neascultători. Cultivați în sufletele lor smerenia, deoarece copiii smeriți sunt și ascultători.

Totți doriți să răsară în inimile copiilor voștri floarea recunoștinței. Învățați-i deci să fie smeriți și păziți-i de egoism, deoarece omul egoist este renumit pentru lipsa sa de recunoștință și de mulțumire.

Cu toții vreți ca ei să fie fericiți. Inspirați-le deci duhul cumpătării. Omul cumpătat se mulțumeste cu puțin, este blând și împăcat cu sine - deci fericit!

În sfârșit, totți doriți ca pruncii voștri să primească binecuvântarea lui Dumnezeu. Învățați-i deci, prin cuvântul și prin exemplul vostru ce este smerenia, pentru că "Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har" ! (Iacov 4,6).

## **RADACINA TUTUROR RELELOR**

Lăcomia este un al doilea păcat grav. Omul lacom se dedică cu tot sufletul și rațiunea străngerii banilor, a averilor, rămânând astfel cu inima de piatră și nesensibilizată de nevoile altora.

Și se pare că acest defect a devenit atât de obișnuit și de des întâlnit, încât mulți nu mai reușesc să-i înțeleagă seriozitatea și implicațiile.

Ne corectează, din fericire, cuvântul lui Dumnezeu, care numeste iubirea de argint "rădăcina tuturor relelor" (I Timotei 6,10). De asemenea, pentru aceia care aleargă după bogății, sfântul apostol Pavel scrie: "Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe poftes nebunesti și vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare." (I Timotei 6, 9).

Într-un alt text, același apostol, include lăcomia printre acele păcate care îi închid omului drumul către împărăția cerurilor. El scrie: " Căci aceasta s-o știți bine, că nici un desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu." (Efeseni 5,5). Pe de altă parte și Sfântul apostol Petru îi numeste pe cei lacomi "fii blestemului" (II Petru 2,14).

Întelegeți asadar, că și voi înșivă trebuie să vă păziți de acest păcat și cu atât mai mult să îi păziți și pe copiii vostri. Vom încerca asadar aici, să răspundem la întrebarea: ce trebuie să faceți, ca să nu dobândească fiii vostri păcatul lăcomiei și al iubirii de argint?

De foarte multe ori înșisi părinții, "cu știință sau cu neștiință", cultivă în sufletele copiilor lor păcatul lăcomiei. În multe familii, copiii nu aud alte discuții, decât cele care se referă la salariu, cheltuieli și câștiguri. "să își găsească un post bun cu salariu mare". Aceasta devine problema principală a vieții lor. Bogăția este considerată ca fiind cea mai mare fericire, în vreme ce sărăcia. este deplânsă ca fiind cea mai mare nefericire.

În aceste discuții sunt oferite exemple, pe care copiii le pot vedea în viața de zi cu zi. De la cea mai fragedă vârstă ei încep să observe că oamenii sunt respectați în funcție de situația lor economică.

Văzând toate acestea, este firesc ca ei să se obișnuiască cu gândul, că oamenii trăiesc având ca unic scop câștigarea banilor, și că banii reprezintă lucrul cel mai important din lume.

În anumite enorii, așa după cum am aflat, copiii care învată la școlile parohiale muzică bisericească, nu vor să mai cânte fără a fi plătiți în corul bisericii lor, cu toate că sunt încă elevi, și, în conformitate cu sfaturile părinților lor, cer să fie plătiți pentru fiecare slujbă.

Se pare că părinții acestor nefericiți copii, îi văd deja, ca pe niste unități economice rentabile. Ce se va întâmpla însă cu acești copii când vor crește mari? Vor face numai acele lucruri care le oferă câștig bănesc? În Biserica lui Dumnezeu vor mai intra oare, de vreme ce aceasta nu îi plătește pentru a participa la sfintele slujbe...?

În acest fel părintii se dovedesc a fi principala cauză a coruperii morale și a îndepărtării copiilor lor de Dumnezeu. Conștient sau inconștient, îi învață să îl slujească pe mamona și să fugă departe de Mântuitorul.

Dansul evreilor în jurul vitelului de aur, în desertul Sinai (Iesire 32,1 s.a.), ne dovedeste în chip reprezentativ ce influență are lăcomia asupra vieții religioase. Acolo unde oamenii se închină vitelului de aur, adică banilor, nu există respect și închinare față de adevăratul Dumnezeu!

Lăcomia se manifestă în copilărie sub diverse forme. La copiii mici se manifestă prin dorința de a pune mâna pe tot ceea ce pot și de a și le însuși. În același timp refuză cu tărie să împartă ceea ce au dobândit, cu frații mai mici sau cu altcineva apropiat.

Ca să îi păziți de această patimă serioasă, trebuie să le cultivați virtutea generozității. Aceasta o veți putea reuși învățându-i să împartă cu ceilalți ceea ce au, să facă milostenie cu cei săraci, să îi ajute pe cei aflați în suferință. Să îi învățați în același timp, că acest gest de generozitate nu trebuie să aibă ca motivatie doar sentimentele de milă sau compătimire, care sunt sădite în mod firesc în fiecare om echilibrat. Trebuie să aibă și convingerea că ceea ce dăruiesc celui sărac, dăruiesc în același timp lui Hristos. Să îi învățați cuvintele Mântuitorului: "Mai fericit este a da decât a lua" (Fapte 20,35). Mânuta copilului trebuie să se obișnuiască să facă milostenie, să simtă cât de multă bucurie și mulțumire aduce acest lucru.

O altă formă de lăcomie care se întâlnește la copii, se manifestă prin aceea că nu se mulțumesc cu puțin. De aceea, ei trebuie să fie învățați să se mulțumească cu ceea ce li se oferă, pentru a fi feriți de acest păcat. Trebuie să se mulțumească cu mâncarea care li se dă, cu îmbrăcămintea, cu jucăriile, cu tot ceea ce le puteți oferi. Ca să reușiți acest lucru trebuie să urmați următoarea zicală: "Cine nu este mulțumit cu ceea ce a primit, nu i se mai dă nimic", sau mai popular: "Nemulțumitului i se ia darul!". Dacă copilul face nazuri față de mâncare, îmbrăcăminte sau jucăriile oferite, luați-i-le înapoi. Acest lucru va acționa asupra lui în mod pozitiv, dacă răsfățul lui nu a ajuns prea departe.

Nu este rar fenomenul prin care copiii își însușesc lucruri străine, care nu le aparțin. Aici trebuie să fii foarte atenți. Dacă vedeți în mâinile lor ceva pe care nu îl are de la voi, întrebați-l unde l-a găsit, și dacă vă dați seama că l-a luat de la alții, obligați-l să îl înapoieze imediat, fără nici o întârziere.

Din când în când aruncați câte o privire și în ghiozdanul său de școală, nu cumva să se găsească acolo anumite lucruri străine. Dacă aduc acasă lucruri pe care sustin că le-au

găsit pe drum sau la școală, sfătuiți-i să întrebe în clasă, să vadă dacă nu cumva le-a pierdut cineva.

Nu le permiteți copiilor să facă schimb cu lucrurile lor și nici să le vândă altora, deoarece acesta este drumul prin care învață să îi înșele pe alții. Învătați-i cât de curând posibil faptul, că cele câștigate prin înșelăciune nu aduc bunăstarea.

Învătați-i de mici să facă distincție între "ce este al meu" și "ce este al tău". De aceea, nu le permiteți să folosească, fără a cere permisiunea, lucrurile celorlalți frați. Aceasta duce la slăbirea sentimentului de respect față de drepturile celorlalți și față de dreptul lor de proprietate.

În același timp înșă, sfătuiți-i să se ajute între ei și să împrumute lucrurile lor celorlalți frați, în cazul în care aceștia au nevoie de ele.

În sfârșit, dacă doriți să îi păziți pe copiii vostri de păcatul lăcomiei, sub orice formă ar apărea el, dacă vreți ca ei să nu devină robi ai lui mamona, arătați-le, prin cuvintele și faptele voastre, adevărata valoare a bunurilor pământești.

Explicați-le că banii și averea nu reprezintă cel mai important lucru din lume. Că mult mai importante sunt virtutea și dreptatea, singurele pretuite și de Dumnezeu. Faceți-i să înțeleagă că nimic nu îi folosește omului dacă ar câștiga chiar lumea întreagă, dar și-ar pierde sufletul.

Nu neglijați înșă, nici viața voastră duhovnicească, din cauza lăcomiei. Întăriți-vă prin rugăciune și prin participarea la sfintele slujbe. Demonstrați-le copiilor vostri prin tot comportamentul de zi cu zi, că scopul principal al vieții nu este dobândirea banilor și a averii, ci mântuirea și pregătirea pentru viața de dincolo!

V-am arătat asadar, cum să luptați împotriva înclinatiei copiilor vostri către lăcomie și cum să îi păziți de această patimă periculoasă. Recapitulez:

Învătați-vă copiii să fie generosi și modesti. Cultivați-le sentimentul cinstei și inspirați-le dezgustul față de minciună. Învătați-i prin cuvântul și exemplul vostru adevărata valoare a bunurilor pământești.

Pregătiți-i nu doar pentru cele pământești, dar și pentru cele cerești. Interesați-vă nu numai de trupul cel trecător, dar și de sufletul nemuritor. Înarmați-i nu doar pentru această viață trecătoare, ci și pentru vesnicie!

## OTRAVA INVIDIEI

Al treilea păcat, care se întâlnește destul de des la copii, este invidia. Și față de combaterea acestui defect, părintii trebuie să arate un interes deosebit, încă de la început.

Pentru omul invidios este de nesuportat fericirea celui de lângă el. Inima sa tresare de tristețe, când confratele lui este fericit, și dimpotrivă simte o mare bucurie și satisfacție, atunci când acesta este încercat de suferință. Îmi doresc, iubirii mei, să nu se găsească printre voi un astfel de om.

Trebuie asadar, să răspundem la întrebarea: Ce trebuie să facă părintii, ca să nu se dezvolte în inimile copiilor lor gelozia și invidia?

Notati-vă următoarele cinci reguli:

*Prima regulă:* Să înăbușiți din timp orice apariție a invidiei.

Acest defect se manifestă și el în felurite moduri, în sufletul copilului. Le vom urmări cu ajutorul unor exemple, deoarece numai câteva sfaturi generale, nu sunt de ajuns în acest caz.

Dacă spre exemplu, la masă, copilul se grăbește să își întindă farfuria, deoarece se teme că până când îi vine rândul, mâncarea cea mai bună va fi deja împărțită celorlalți; dacă mănâncă repede, aruncând în jur priviri nelinistite, ca să apuce să ceară și a doua porție; dacă se uită supărat la farfuriile celorlalți, comparând porțiile; dacă face comparație între rechizitele școlare, îmbrăcămintea sau jucăriile pe care i le-ați dăruit, cu cele ale celorlalți frați, ca să vadă cine a primit cele mai multe sau mai frumoase; toate acestea deci, constituie diverse manifestări ale invidiei, care trebuiesc imediat anihilate, indiferent de perioada în care au apărut.

Mai mult, în cazul în care copilul nu acceptă ceva ce i-ați dăruit, deoarece și fratele lui a primit exact același lucru, aceasta dovedește că invidia a prins rădăcini adânci în caracterul lui. Pentru toate aceste manifestări copilul trebuie sfătuit cu înțelepciune, iar în cazul repetării, trebuie pedepsit cu asprime.

O altă formă de invidie, întâlnită foarte des la copii, este concretizată prin purtarea răutăcioasă. Și aceasta apare în diferite contexte.

Astfel, în cazul în care copilul zâmbeste răutăcios, când vede că fratele său este pedepsit, trebuie să primească și el îndată, aceeași pedeapsă. Dacă se vorbesc de rău unul pe celălalt, trebuie din nou pedepsiți cu asprime. Chiar și atunci când îl părăsesc pe fratele sau

pe colegul lor, pentru o faptă rea săvârșită, având însă ca unic scop pedepsirea acestuia, trebuie să i se facă observație pentru răutatea sa. În general este bine ca acuzațiile copiilor să fie acceptate, numai în cazul în care mama, tata sau profesorul, iau însărcinat pe acestia, să aibă grijă de cei mai mici de cât ei. Însă și în aceste situații copiii trebuie sfătuiți, astfel încât să nu facă observațiile respective cu răutate, ci, asemenea bunului Iosif, numai în scopul prevenirii păcatului.

*A doua regulă:* Nu provocați voi însăși apariția invidiei în inimile copiilor voștri.

Aceasta se întâmplă des mai ales atunci când părinții fac diferențe între copiii lor, nutrivând o simpatie mai mare față de unul dintre ei. Pentru părinții creștini acest comportament este total greșit și inacceptabil. Au obligația să îi iubească pe toți copiii lor la fel și să se comporte în același mod cu fiecare. Altfel, cu siguranță vor genera ei înșiși sentimentul invidiei, în inimile acelor copii, care se vor considera nedreptățiți.

Fie că e vorba de mâncare, fie de îmbrăcăminte, fie de cadouri, nici unul dintre copii nu trebuie tratat în mod special, ci toți să se bucure în mod egal de toate aceste bunuri.

Același echilibru trebuie să existe și atunci când este vorba despre laudarea sau criticarea, mângâierea sau asprimea, răsplata sau pedepsirea copiilor: să nu îi iertăm copilului mic o faptă rea, pentru care cei mari ar fi fost imediat pedepsiți.

Una dintre anecdote spune: odată a fost întrebată o mamă, care avea nouă copii, pe care dintre ei îl iubeste cel mai mult. Acea a răspuns: "pe acela care este plecat departe, până în momentul când se întoarce. Și pe acela care este bolnav, până când se face bine".

Câte consecințe nefericite poate provoca tratarea diferențiată a copiilor, o vedem și în cazul fraților lui Iosif. Iubirea deosebită a tatălui său Iacov, față de el, a împietrit atât de mult inima celorlalți frați, încât, au hotărât să îl vândă ca sclav egiptenilor, după ce le trecuse prin gând chiar să îl și ucidă!

*A treia regulă:* Nu îi învățați pe copii să fie invidioși prin chiar exemplul vostru.

Atunci când copii aud pe mama sau pe tatăl lor, că vorbesc tot timpul cu invidie și răutate față de apropiații sau rudele lor, criticându-i pe unii, fie pentru că sunt mai bogați decât dânsii, fie pentru că au o poziție socială mai bună, ori altele ca acestea, este evident că în inima lor nevinovată va începe să prindă rădăcini păcatul invidiei.

*A patra regulă:* Învățați-i pe copiii voștri să urască și să condamne invidia, ca pe un păcat care îi provoacă o mare tristete lui Dumnezeu.

Invidia este un defect dezgustător, un sentiment orb care nu produce nimic pozitiv în viața omului, ci dimpotrivă îi oferă numai amărăciune și îi otrăvește întreaga viață. Copiii

trebuie ajutați să înțeleagă aceasta, precum și faptul că în fața lui Dumnezeu, invidia este unul dintre cele mai mari păcate. Trebuie să le explicați că invidia provine de la diavol. El a împrăștiat-o în întreaga lume. El a fost primul care, invidios pe fericirea de care se bucurau în rai Adam și Eva, a pus la cale căderea lor.

Descrieți-le apoi copiilor cât de mult rău a adus invidia în lume: din invidie diavolul i-a corupt spre păcat pe proto-părinții noștri. Din invidie Cain l-a omorât pe fratele său Abel. Din invidie frații lui Iosif l-au vândut pe acesta egiptenilor. Din invidie, în sfârșit, fariseii l-au condamnat pe Mântuitorul la moarte prin răstignire! Și alte exemple pe care le întâlniți în Sfânta Scriptură.

Explicați-le că cel care este invidios, nu face altceva decât să îl imite pe diavol și de aceea va primi aceeași pedeapsă pentru faptele sale.

Cea mai cuprinzătoare caracterizare a invidiei o întâlnim în cuvintele înțeleptului Solomon care spune: "Iar prin pizma (invidia) diavolului moartea a intrat în lume și cei ce sunt de partea lui vor ajunge s-o cunoască" (Înțelepciunea lui Solomon 2,24).

*Regula a cincea:* Cultivați în sufletele copiilor voștri, încă de la vârsta prunciei, virtutea opusă invidiei, bunăvoința, purtarea deschisă față de toți oamenii și în general iubirea față de apropoale, care este indicată și de cuvintele Domnului: "Toate câte voți să vă faceți vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, că aceasta este Legea și proorocii" (Matei 7,12).

Părinții trebuie atât prin cuvântul, cât și prin faptele lor să le inspire copiilor lor iubirea sinceră și lucrătoare către apropoale. Copii trebuie să îi ajute pe aceia care au nevoie de sprijinul lor. Să fie îngăduitori față de slăbiciunile altora. Să fie săritori și buni. Trebuie să urmeze cuvintelor Sfântului apostol Pavel care ne îndeamnă: "Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng" (Romani 12,15). Să învețe, în sfârșit, să fie înțelegători față de defectele celorlalți și să îi îndrepte cu blândete.

Domnul dă poruncii de a îl iubi pe apropoale nostru, aceeași valoare, pe care o conferă și poruncii de a-L iubi pe Dumnezeu. El a definit-o ca fiind virtutea după care vor fi recunoscuți ucenicii Săi, zicând: "Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții" (Ioan 13,35)

V-am arătat asadar, iubiti părinți, modurile principale prin care să învingeți și să scoateți din inimile copiilor voștri invidia și răutatea. Ați văzut cât de orb este acest sentiment, că el nu oferă nimic pozitiv vieții omului, ci doar îi otrăvește viața. Ați văzut ce păcat îngrozitor este, de vreme ce se opune poruncii de bază a creștinismului: "Să iubești



pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Matei 22,39). V-ati dat seama că invidia este un păcat diavolesc, deoarece provine de la cel viclean și îl face pe om să se asemene acestuia.

De aceea, părintilor, păziti-vă de invidie voi însivă și păziti-i și pe copiii vostri. Luptati cu hotărâre cu orice manifestare a invidiei, care apare în sufletul, lor și nu provocați voi însivă, printr-un comportament preferential, invidia între copiii vostri. Arătați-le prin cuvântul și exemplul vostru cât de mult îl întristăm pe Dumnezeu prin acest păcat.

Cultivați, în sfârșit, în sufletele lor curate și deschise, virtutea bunătății, ca să devină și ei fii ai Tatălui celui ceresc, care "face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni ,și trimite ploaie peste cei dreți și peste cei nedreți" (Matei 5,45).

## LASATI COPIII SA VINA LA MINE!

Era într-una din serile în care Domnul Iisus, după o zi obositoare, în care predicase neîncetat poporului și discutase cu fariseii și cu ucenicii Săi, continua să se afle încă în mijlocul lor. Atunci câteva dintre mame au vrut să își aducă pruncii la Dânsul, ca să îi binecuvânteze. Ucenicii nu doreau însă să tulbure liniștea Domnului și de aceea nu le lăsau să se apropie. Atunci Mântuitorul a spus aceste cuvinte mângâietoare: "Lăsați copiii să vină la Mine" (Luca 18,16). Exact aceasta este cea mai mare datorie a părinților creștini: să îi călăuzească pe copiii lor către Mântuitorul Hristos.

Veti întreba desigur, cum este posibil să facem aceasta, de vreme ce Mântuitorul nu mai predică printre noi, ci S-a Înălțat la ceruri?

Împlinirea acestei misiuni sfinte se realizează prin aducerea copiilor la biserică, unde intră în contact cu învățătura de credință ortodoxă și cu Sfintele Taine, unde învață să îl iubească pe Hristos și să urmeze învățăturilor Sale. Drumul care duce spre Hristos se întemeiază pe educația bisericească creștin ortodoxă.

Cea mai mare problemă a vremurilor noastre este aceea că, în multe cazuri, copii nu primesc o educație corespunzătoare. Multi părinți se plâng de aceasta și pe bună dreptate. Concepția pe care o au cei mai mulți despre educație este plină de greseli și lipsuri.

Educația copiilor poate fi asemănată cu un organism bolnav. Atunci când dorim să ne îngrijim de un bolnav, primul lucru pe care trebuie să îl facem, este de a afla ce îl doare. De aceea și noi ne punem întrebarea: "care este durerea educației copiilor noștri?"

Aceia care petrec mult timp în compania tinerilor, ne vor spune - dacă vor fi sinceri desigur - că ceea ce îi caracterizează este lipsa unui model de viață creștin și a unei morale ortodoxe. Pentru aceasta este responsabilă în primul rând familia. Profesorii de religie ne informează, că de cele mai multe ori, copiii intră la școală, fără să aibă nici cele mai elementare noțiuni creștine, care ar fi trebuit să fie dobândite în cadrul familiilor lor.

Îl întreabă pe copil: "Obisnuiești să te rogi lui Dumnezeu?" Și primește răspunsul: "La noi acasă nimeni nu se roagă!"

Astfel străduința educatorului nu găsește nici un sprijin din partea mediului familial. De aceea este foarte greu de găsit o formulă eficientă, pentru împlinirea unei educații duhovnicești corecte. De multe ori copiii manifestă o mare indiferență față de biserică sau rugăciune sau nu știu să își facă nici măcar semnul sfintei cruci. Din gura școlărilor se aud

adesea discutii obraznice si impertinente referitoare la teme de credintă, minciuni, jurăminte false, blasfemii sau chiar declaratii categorice de necredintă.

Observăm în acelasi timp, că la copiii din zilele noastre nu mai întâlnim acele virtuti firesti, care ar fi trebuit să împodobească fiecare vârstă a copilăriei.

Despre copilul Iisus, în vârstă de doisprezece ani, aflăm că mergea cu părintii săi să se închine la templul din Ierusalim si că le era supus. " ...sporea cu înțelepciunea si cu vârsta si cu harul la Dumnezeu si la oameni" (Luca 2,52). Acesta este modelul pe care trebuie să îl urmeze fiecare copil. Pe acesta trebuie să îl imite. Se întâmplă asta în zilele noastre?

Vă voi reaminti numai câteva dintre slăbiciunile pe care le au copiii de astăzi, lucru de care si voi vă plângeti si cred că o să-mi dati dreptate.

Mai întâi de toate, asa cum si voi însivă spuneti, copiii si-au pierdut buna cuviintă, sunt nepoliticosi, alintati, sălbăticiți si înrăiti. E de ajuns să le vadă cineva comportamentul față de părintii lor, sau față de cei mai mari!

Voi însivă vă plângeti pentru neascultarea si minciunile lor, pentru faptul că sunt foarte superficiali si că nu vor să se gândească serios la viitorul lor. Vă nelinisteste indiferenta lor si dorinta nestăpânită pentru dobândirea plăcerilor de orice fel.

De asemenea spuneti că ei cunosc lucruri, despre care cei mari vorbesc de obicei cu multă retinere si pudoare, si care, după sfatul Sfântului apostol Pavel, nu ar trebui discutate nici de către cei în vârstă.

Cine gresește însă pentru toate acestea?

Un răspuns scurt si corect este următorul: dacă ei nu au fost corect educati, cea mai mare parte de vină le apartine părintilor.

Desigur că putini sunt aceia care o vor recunoaste. Cei mai multi cred - si sunt mândri de asta - că si-au făcut cu constiinciozitate datoria. Cine gresește atunci, pentru faptul că acesti copii ai vostri nu si-au însutit educatia necesară?

Veti încerca poate, să vă plângeti că Dumnezeu este Cel care poartă toată vina!

Cum putem însă să Îl acuzăm pe Dumnezeu, când vedem că El a făcut tot ceea ce era necesar, pentru a ajuta la dobândirea de către copii a unei educatii bune. Încă de la început El a binecuvântat unirea dintre bărbat si femeie, si a întemeiat legătura cea inseparabilă a nuntii, pentru a putea cei doi soti, în unitate, prin iubirea comună către copiii lor, să îi conducă pe calea cea bună! Domnul nostru Iisus Hristos a înălțat unirea nuntii la

rangul de Sfântă Taină a Bisericii, dăruindu-le părintilor harul cel sfânt, care să îi ajute să înainteze duhovnicește, ei și pruncii lor.

Dumnezeu a dăruit fiecărui copil îngerul cel păzitor. Prin Taina Sfântului Botez sufletul pruncului este curățat de păcatul strămoșesc, iar prin cea a Mirungerii este dăruit cu harismele Sfântului Duh astfel încât, cu sprijinul părintilor, fiecare sământă bună a educației să rodească înșutit. În sfârșit, prin Taina Sfintei Împărtășanii, copilul se uneste în mod tainic chiar cu Domnul, se întărește în viața duhovnicească și primește garanția vieții celei veșnice.

Ce altceva în plus ar fi putut să facă Dumnezeu, ca să vă ajute în străduințele voastre? Prin urmare nu greșeste Dumnezeu, pentru că voi nu puteți oferi o educație corectă copiilor voștri!

Oare să greșească dascălii lor?

La aceasta vom răspunde cu cuvintele scriitorului roman Quintilian (sec I d.Hr.): "Copiii nu își însușesc obiceiurile rele la școală. Ei vin la școală cu ele gata însușite".

De obicei răul își are originea în comportamentul părintilor, care oferă copiilor un exemplu rău. De multe ori, încă de mici, copiii aud și văd la aceștia lucruri pe care nu ar fi trebuit să le cunoască așa de curând. Astfel, foarte devreme ei se obișnuiesc cu diverse fapte condamnabile și se umplu de defecte, mai înainte chiar de a constientiza ce este acela un defect.

Când ajung deci la școală și profesorii încep să se ocupe de dânsii este deja foarte târziu. Ei vin cu un comportament urât de acasă și cu diverse obiceiuri rele, cum ar fi înclinatia spre minciună, viclenia, prefăcătoria, impertinența.

Și ce mai poate face atunci profesorul, în cadrul puținelor ore pe care copilul le petrece la școală, dacă acasă domnește o atmosferă cu totul opusă celei care ar trebui să fie?

Este cumva vina copiilor?

Nicidecum, iubitorilor! Totul este rodul educației. Sufletul copilului mic seamănă cu o bucată de ceară moale. Ea poate fi modelată, fie urmând modelul chipului lui Dumnezeu, fie al celui viclean. Totul depinde de educație pe care o va primi.

De multe ori părinții își numesc pruncii "îngerasi". Prin educația defectuoasă care li se acordă, aceștia pierd însă orice însușire îngerască.

Veti spune poate că în copii există sădite de la început anumite înclinatii spre rău. Într-adevăr, aceasta se întâmplă foarte des și este un rezultat al păcatului strămoșesc. Un

copil poate fi prin firea sa mai agitat si mai neastamparat, altul inclinat spre lenevie, altul dimpotrivă, poate fi linistit.

Pentru aceasta există însă educatia si rolul părintilor: Pentru a împiedica dezvoltarea acestor inclinatii ale firii spre rău.

Prin diverse "antrenamente" sunt îmblânzite si dresate până si cele mai înfricosătoare fiare, care uită în acest fel sălbăticia si rapacitatea lor. De ce să nu putem deci, prin educatie, să "îmblânzim" pornirile rele ale oamenilor cugetători? Ele devin defecte doar atunci când sunt lăsate să se dezvolte liber, neîngrădite de o sănătoasă educatie crestină.

"Însă", veti spune, "băiatul sau fetita mea au fost copii cuminti. I-au stricat însă prietenii lor. Deci pentru toate este responsabil exemplul rău".

Să zicem că aveti dreptate. Cine greseste însă, pentru faptul că fii vostri se amestecă în grupuri rău educate? Nu este responsabilitatea părintilor, să aibă grijă cu cine se împrietenesc copiii lor? Este bun acel păstor, care se uită indiferent cum o parte din turma lui se îneacă în mlastină? Iar dacă părintii le permit copiilor să meargă necontrolati unde vor si cu cine vor, pe cine cade responsabilitatea ruinării acestora? Desigur, pe cei mari.

Pot oare părintii să sustină, că responsabil pentru degradarea copiilor lor este spiritul negativ al epocii contemporane? Multi dintre ei se plâng: "Epoca de astăzi este cu mult mai rea decât cea în care am crescut noi. Când eram noi tineri exista mai multă frică de Dumnezeu. Copiii ascultau mai mult de părintii lor Si îi respectau".

În aceste cuvinte există un mare adevăr. Din nefericire, atmosfera care domneste în epoca noastră nu este deloc bună. Recunoasterea autorității este din ce în ce mai rar întâlnită. Respectul față de autoritățile lumesti si duhovnicesti, față de profesori si față de cei mai mari este considerat de multi ca fiind "o idee depășită".

Nimeni nu poate, din nefericire, nega faptul, că duhul epocii noastre are o mare influență asupra copiilor, si în special asupra tinerilor care studiază. Acest fapt însă nu îi justifică pe părinti si nu le acoperă responsabilitatea sau vina. Oare nu există nici un metodă prin care să fie păziti copiii vostri de spiritul degradant al epocii în care trăim?

Când afară bate vântul si este foarte frig, ce faceti? Nu închideti usile si ferestrele ca să nu intre frigul în casă? Asa trebuie să actionăm si asupra spiritului vremii: Îi putem împiedica intrarea în casa noastră, cu ajutorul unei ferme educatii crestin ortodoxe. Ce ne facem însă, atunci când chiar părintii sunt aceia care sunt de acord cu acest "spirit

contemporan", si cred că nu trebuie să se opună curentului schimbării? Cu siguranță că în acest caz copiii nu vor putea fi protejati de efectul distrugător al curentului epocii.

Dacă tatăl, este "liberal", "modern", "progresist", dacă nu acordă importanță nici unui principiu moral, dacă vorbește în chip defăimător la adresa Bisericii sau ironizează adevărurile de credință, cum poate să mai aștepte respect din partea copiilor lui?

Dacă părintii nu-l respectă ei însisi pe Dumnezeu si Biserica Sa, cum să fie respectati la rândul lor, de către copii?

Si mai mult, dacă părintii, chiar de fată cu copiii lor, defaimă orice autoritate, fie lumească, fie duhovnicească, vorbesc de rău pe superiorii lor, critică si condamnă pe toti si pe toate, nu recunosc nici un fel de autoritate, cum atunci să mai aibă copiii consideratie față de dânsii?

Dacă doriți asadar, ca duhul devastator al epocii să nu îi contamineze si pe copiii vostri, păziti-vă mai întâi voi de influenta lui, aplicând cu constiinciozitate în viata voastră legea lui Dumnezeu si învățătura Bisericii noastre Ortodoxe.

Am arătat, cred, cu claritate, că cea mai mare responsabilitate vă revine vouă, părintilor, pentru o educatie corectă a copiilor vostri.

Tot ceea ce am spus este întărit de Sfânta Scriptură, în care ne vorbește Sfantul Duh, "duhul adevărului". În Vechiul Testament ni se spune: "Nu îl ferici pe om mai înainte de moartea sa, pentru că omul se cunoaste prin copiii, pe care i-a lăsat în urma sa". Ceea ce înseamnă, că după viata pe care o duc copiii este apreciată valoarea părintilor lor.

Insa chiar si în epoca idololatră părintii erau considerati responsabili pentru greselile copiilor lor.

Likurgos, celebrul legiuitor al vechii Sparte, a stabilit prin lege să fie pedepsiti părintii pentru greselile copiilor lor! De ce? Deoarece părintii puteau si aveau obligatia să preîntâmpine si să împiedice săvârșirea răului.

Filosoful Diogene, de altfel, l-a lovit pe tatăl unui copil, pentru că cel mic spunea cuvinte urâte în fata sa. Pentru care motiv? Pentru că tatăl nu își educase în mod corespunzător fiul.

Ati văzut asadar, că părintii sunt responsabili mai ales în fata lui Dumnezeu pentru copiii lor.

Dacă într-o grădină frumoasă se poate vedea un copac sălbatic si neîngrijit, nimeni nu se va gândi să condamne copacul în sine. Cu totii se vor gândi că responsabilitatea

apartine grădinarului, care l-a lăsat să crească și să se dezvolte în acest fel. În același mod sunt responsabili și părinții, pentru neșina semănată în inimile copiilor lor!

Gândiți-vă asadar la această responsabilitate, și nu stați în calea apropierii copiilor voștri de Dumnezeu, prin neglijență sau printr-o atitudine greșită. Aveți obligația să îi conduceți către Mântuitorul, Care îi cheamă lângă Dânsul și vă spune: "Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți ..." (Marcu 10,14).

## ADDENDA

Cum să îl ... distrugeți, în mod eficient, pe copilul vostru!

- Încă de când este mic, să nu îi refuzați absolut nimic. Dați-i orice își dorește, orice cere, mai ales atunci când plânge. Astfel va crește și va crede că toți îi sunt datori cu toate și că are numai drepturi.
- Când va începe să vorbească urât și să ocărăască, voi să râdeți. Astfel îl veți face să înțeleagă că este foarte "destept"!
- Nu îi spuneți niciodată: "Aceasta este o faptă rea!" Așa spun numai cei cu concepții învechite. Când mai târziu va crește și va întâlni greutățile vieții sau ceva rău i se va întâmpla, atunci va avea certitudinea că societatea este aceea care îl nedreptățește.
- Să adunați voi, ceea ce el aruncă încolo și înapoi - cărți, haine, pantofi ...- Să nu îi spuneți niciodată: "Adună-le, pune-le la loc!" Astfel va crede că mama este roaba sa, și că pentru toate sunt responsabili ceilalți.
- Lăsați-l să vadă orice (mai ales la televizor) și să citească de toate, fără să îl îndrumați niciodată. Copilul vostru este genial și știe să facă distincție! Educația lui va fi astfel foarte vastă!
- Să nu îi dați nici un fel de educație duhovnicească. Să vorbiți în bătaie de joc despre credință, Biserică, preoți și despre toți aceia care îi urmează. Când copilul va crește, "va putea alege și singur".
- Dați-i din belșug bani de cheltuială, ca nu cumva să se simtă mai prejos decât ceilalți copii și "ca să nu ducă lipsă, așa cum am dus noi". Când va crește mare, va fi sigur că valoarea unui om se judecă după câți bani are, indiferent de modul prin care ia dobândit.
- Să nu îi spuneți niciodată: "Fă asta!" sau "Nu face aia!", deoarece astfel se va simți opresat; nu respectați libertatea și personalitatea lui. Se poate chiar să îi provocați... anumite traume psihice! Atunci când va crește va crede că în viață trebuie numai să poruncești și să nu asculti niciodată de nimeni.



- Să vă certati, să vă ocărâți, să vă jigniti unul pe celălalt în fata copiilor fără nici o rusine. (Nu vă îngrijorati, nu îi veti provoca astfel nici un fel de traumă psihică!). Mai târziu, când se va căsători, i se va părea normal să facă aceleasi lucruri.
- Când va începe să cunoască plăcerile trupesti si să se afunde în plasa acestora, voi să vă faceti că nu observati. Să nu îi vorbiti, să nu îl îndrumati, să nu îl sfătuiti. Lăsați-l să se izbească singur de probleme, "de vreme ce asa este firesc".
- Să îi luati întotdeauna apărarea față de profesori sau vecini. Să nu credeti niciodată că "îngerusul vostru" poate să facă obrăznicii si fapte rele. Certati-vă cu aceia care vă atrag atentia în mod prietenesc si bine intentionat. Sunt invidiosi si defăimători.
- Când veti merge la sectia de politie, unde l-au arestat pentru că a furat bani sau a consumat droguri, strigati cu putere în fata tuturor că este un copil rău, un hot, că v-ati jertfit pentru binele lui dar nu ati reusit niciodată să îl faceti să înțeleagă. Astfel, voi veti iesi basma curată, justificati în fata celorlalti.

Pregătiți-vă pentru o viață plină de durere si tristete. O veti avea!